

**Turvapaikanhakijanaisten kokemuksia naisille suunnatun kerho-
toiminnan vaikutuksista kotoutumiseen**

**Maisterintutkielma
Lotta-Maria Kovalainen
Suomen kieli
Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto
2016**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Lotta-Maria Kovalainen	
Työn nimi – Title Turvapaikanhakijanaisten kokemuksia naisille suunnatun kerhotoiminnan vaikutuksista kotoutumiseen	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2016	Sivumäärä – Number of pages 83
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielman tavoitteena on selvittää, millä tavoin naisille suunnattu SPR:n kerhotoiminta on tärkeää turvapaikanhakijanaisten varhaisen kotoutumisen näkökulmasta. Aihetta lähestytään kielenoppimisen, kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden näkökulmasta.</p> <p>Tutkimuskysymyksiä ovat: Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomen kielen oppimisen vaikutuksista heidän elämäänsä? Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomalaisen kulttuurin tuntemuksen ja verkostoitumisen vaikutuksesta heidän elämäänsä? Mitä merkitystä naisille on sillä, että kerhotoiminta on naisille suunnattua? Millaista tukea tutkijan havainnot antavat edellisiin asioihin? Tutkimus asettuu fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen alueelle, jossa ihminen tutkii ihmistä -tyyppinen ajattelu on keskiössä.</p> <p>Tutkimukseen osallistui kaksi pohjoissuomalaisen vastaanottokeskuksen naisiasiakasta, jotka ovat säännöllisesti olleet mukana kerhojen toiminnassa. Aineisto kerättiin avoimessa ryhmähaastattelussa. Tutkimuksen haastatteluaineistoa tukevat tutkijan havainnot kerhotoiminnasta. Analyysimenetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi.</p> <p>Tutkimuksen tulosten perusteella kerhotoiminnalla on suuri merkitys naisten varhaiselle kotoutumiselle, sillä kerhotoiminta tukee voimakkaasti sosiaalisten verkostojen muodostumista maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Suhteet suomalaisiin vaikuttavat olevan merkittäviä kulttuurisesti, koska tapakulttuuri välittyy tutkimushenkilöiden mielestä sosiaalisissa kontakteissa. Kielenoppimisen kannalta kerhot ovat hyvä paikka edetä maahanmuuttajien kulloistenkin kielenoppimistarpeiden mukaan, koska epävirallisena oppimispaikkana kerho pystyy nopeasti reagoimaan oppijoiden tarpeisiin. Naisille on tärkeää myös kerhojen suuntaaminen pelkästään heille, koska he kokevat pystyvänsä vapautumaan ja toimimaan rennommin naisseurassa.</p> <p>Jatkossa olisi hyödyllistä tutkia suuremmassa mittakaavassa varhaisen kotouttamisen merkitystä ja siihen parhaiten soveltuvia keinoja. Kattava katsaus eri vastaanottokeskusten yhteydessä toimivista kerhoista olisi hyödyllinen. Tämän tyyppinen tutkimus olisi myös keino saattaa toimintaa yhdenmukaisemmaksi ja tukea eri paikkakuntien kerhotoimintaa.</p>	
Asiasanat – Keywords turvapaikanhakijat maahanmuuttajat kotoutuminen kerhotoiminta naiset sosiaaliset verkostot	
Säilytyspaikka – Depository: Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	11
2	MAAHANMUUTTO JA MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	13
	2.1 Maahanmuuttotilanne Suomessa	14
	2.1.1 Maahanmuuttoa valvovat ja maahanmuuttajien asioita hoitavat viranomaiset	16
	2.1.1.1 Maahanmuuttoa valvovat viranomaiset	17
	2.1.1.2 Maassa oleskelevien asioita hoitavat viranomaiset	18
	2.1.2 Ulkomaalaislaki	19
	2.1.3 Laki kotoutumisen edistämisestä	20
	2.1.4 Vastaanottokeskukset	21
3	MAAHANMUUTTAJANAISET	22
	3.1 Kotoutuminen maahanmuuttajanaisten näkökulmasta	22
	3.2 Muslimi- ja irakilaisnaiset suomalaisessa kulttuurissa	23
	3.3 Maahanmuuttajanainen kielenoppijana	25
	3.4 Maahanmuuttajanaisten kulttuurintuntemus ja sosiaaliset suhteet	28
	3.5 Maahanmuuttajanaisten kerhotoiminta	30
	3.5.1 Naisten kerho	31
	3.5.2 Suomi-kerho	33
4	MENETELMÄT	35
	4.1 Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusperinne	35
	4.2 Aineiston keruu	37
	4.2.1 Avoin haastattelu ja havainnointi teoriassa	37
	4.2.2. Avoin haastattelu käytännössä	40
	4.2.3 Havainnointi käytännössä	42
	4.3 Aineiston analyysi	44
	4.3.1 Sisällönanalyysi	44
	4.3.2 Aineistonanalyysi käytännössä	45
5	TULOKSET	47
	5.1 Yleisesti tutkimuksen tuloksista	47
	5.2 Kokemukset suomen kielen oppimisen vaikutuksista	48
	5.2.1 Arki	50
	5.2.2 Kannustimet ja lannistimet	53
	5.3 Kokemukset kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksista	57
	5.3.1 Mieliala	59
	5.3.2 Verkostoituminen	60
	5.3.3 Kulttuurintuntemus	63
	5.4 Kokemukset kerhotoiminnan suuntaamisesta naisille	66

6 PÄÄTÄNTÖ	71
6.1 Tulosten yhteenveto ja päätelmät	72
6.1.1 Suomen kielen oppimisen vaikutus turvapaikanhakijanaisten elämään	72
6.1.2 Suomalaisen kulttuurin tuntemisen ja sosiaalisten verkostojen vaikutus turvapaikanhakijanaisten elämään	74
6.1.3 Naisille suunnatun kerhotoiminnan merkitys	75
6.1.4 Kerhotoiminnan tulevaisuus	76
6.2 Tutkimuksen arviointi	77
6.3 Loppusanat	78
LÄHTEET	80
LIITTEET	

TAULUKOT

Taulukko 1. Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten taustamaanosa vuonna 2014. Tilastokeskus 2015 **15**

Taulukko 2. Ulkomailla syntyneiden jakautuminen maakunnittain vuonna 2014. Tilastokeskus 2015. **16**

Taulukko 3. Esimerkki suomen kielen oppimiseen liittyvien haastattelun osien pelkistämisestä. **45**

Taulukko 4. Esimerkki suomen kielen oppimiseen liittyvien pelkistettyjen ilmausten abstrahoinnista. **46**

Taulukko 5. Pelkistettyjen ilmausten jakautuminen aiheen ja tutkimushenkilön perusteella. **48**

Taulukko 6. Kielenoppimisen vaikutusten kokemukset pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan. **49**

Taulukko 7. Kokemukset suomalaisen kulttuurin ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksista pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan. **57**

Taulukko 8. Naisten kokemukset naisille suunnatusta kerhotoiminnasta pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan. **67**

1 JOHDANTO

Suomen maahanmuuttotilanne mullistui vuoden 2015 aikana. Turvapaikanhakijoita saapui ennätysmäisen paljon, mikä kuohutti suomalaisia ja herätti voimakkaita tunteita maahanmuuton puolesta ja sitä vastaan. Maahan perustettiin uusia vastaanottokeskuksia ja Suomelta kysyttiin kykyä vastata tulijoiden kotouttamistarpeisiin.

Olen työskennellyt maahanmuuttajien parissa kolme vuotta valmistavan luokan opettajana ja törmännyt kotoutumiseen ja sen ongelmiin työssäni. Kiinnostukseni maahanmuuttajia kohtaan on kasvanut jatkuvasti ja erityisesti minua kiinnostaa heidän kotoutumisensa ja kielinoppimisensa. Näitä ilmiöitä olen päässyt edistämään ja seuraamaan työssäni lasten kanssa. Aikuisten maahanmuuttajien ja nimenomaan naisten ja äitien elämäntilanne ja rooli helposti syrjäytyvänä ryhmänä kiinnitti huomioni. Oman kokemukseni mukaan äidit osallistuivat harvoin lasten koulutyöhön liittyviin palavereihin ja ne, jotka osallistuivat eivät osanneet suomea ja vaikuttivat usein syrjäytyneiltä. Näiden havaintojen seurauksena aloin suunnitella mielessäni kerhon perustamista naisille, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Kesällä 2015 eräs työtoverini toi esille saman ajatuksen ja perustimme naisille suunnatun kerhon samoihin aikoihin, kun maahanmuutto ja siitä käytävä keskustelu kiihtyi. Myöhemmin talvella perustin myös Suomi-kerhon, jonka tarkoitus oli opettaa suomen kielen alkeita turvapaikanhakijanaيسille. Kerhot toimivat Suomen Punaisen Ristin (SPR) alaisuudessa, koska halusimme järjestön tukea.

Tämän opinnäytteen aiheena ovat turvapaikanhakijanaisten kokemukset naisten kerhotoiminnasta. Tutkimuksessa pyrin löytämään vastauksen kysymykseen siitä, millainen merkitys naisille suunnatulla kerhotoiminnalla ja sen kautta syntyvällä kielitaidolla, kulttuurintuntemuksella ja sosiaalisilla suhteilla on turvapaikanhakijanaيسille. Näiden pohjalta selvitän, millainen vaikutus kerhotoiminnalla vaikuttaisi olevan varhaisessa kotoutumisessa ja syrjäytymisen estämisessä. Antaako se esimerkiksi tilaisuuden verkostoitua toisten naisten kanssa? Kerhotoiminnassa naiset tapaavat toisia maahanmuuttajanaيسia sekä suomalaisnaisia, minkä pitäisi mahdollistaa vertais- ja kantasuomalaisuuhteita. Lisäksi kerhotoiminnassa on mahdollisuus tutustua suomen kieleen ja kulttuuriin vapaamuotoisessa tilanteessa.

Tutkimuksen aineisto on kerätty avoimessa haastattelussa keväällä 2016, sekä talven 2015-2016 aikana SPR:n Naisten kerhon ja Suomi-kerhon tapaamisiin pohjautuvista päiväkirjamerkinnöistäni, joilla tuen haastattelussa saatua aineistoa. Tutkimushenkilöinä toimi kaksi kerhoissa käyvää irakilaista turvapaikanhakijanaista. Tutkimus perustuu fenomenologis-hermeneuttiselle tutkimusotteelle. Työn analyysimenetelmä on teoriaohjaava sisällönanalyysi.

2 MAAHANMUUTTO JA MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

Maahanmuutto ilmiönä ei ole uusi, vaikka se onkin viime aikoina noussut Suomessa esille voimakkaasti. Maailmassa on aikojen saatossa tapahtunut merkittäviä kansainvaelluksia ja erityistä seuranneita maasta- ja maahanmuuttoja. Esimerkiksi sodat, työttömyys ja luonnonmullistukset ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen maastamuuton lisääntymiseen. Suomen historiassa maastamuutto on aiemmin muodostanut suuremman ongelman kuin maahanmuutto, sillä täältä on muutettu pois esimerkiksi etsimään parempaa tulevaisuutta ja varallisuutta. Muuttoliike on suuntautunut varsinkin Yhdysvaltoihin, Australiaan, Ruotsiin ja muualle Eurooppaan. Esimerkiksi Ruotsissa vuonna 2011 asuneista ulkomailla syntyneistä 12 % oli syntynyt Suomessa (Statistiska centralbyrån 2012). (Rapo 2011.)

Maahanmuuttokohteena Suomi on muuttunut suositummaksi vasta 2000-luvulla. Sitä aiemmin 1990-luvulla Suomeen saapuneiden somalipakolaisten ja inkeriläisten paluumuuttajien ryhmät loivat piikin Suomen muuttovoittotilastoihin. Merkittävä muutos on tapahtunut 2000-luvulla, kun EU laajentui ja vuonna 2015 Syyrian kriisin ja Isisin toimien seurauksena. (Rapo 2011.) *Maahanmuuttaja*-käsite on monelle varsin epäselvä. Ketkä oikein luetaan maahanmuuttajiksi? Tilastokeskuksen julkaisussa Markus Rapo on tuonut esille saman ongelman. Hänen mukaansa tilastojen tiedustelijat eivät itsekään oikein tiedä, kenestä haluavat tietoja. Esimerkiksi maahanmuuttaja, ulkomaalainen, vieraskielinen, siirtolainen, maahanmuuttajataustainen ja ulkomaalaistaustainen ovat mahdollisia luokitteluja. Tässä työssä maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on muuttanut Suomeen esimerkiksi opiskelun, työn, perheenyhdistämisen, paluumuuton tai turvapaikanhaun takia. Turvapaikanhakijalla puolestaan viitataan turvapaikkamenettelyn turvin turvaa hakevaa henkilöä.

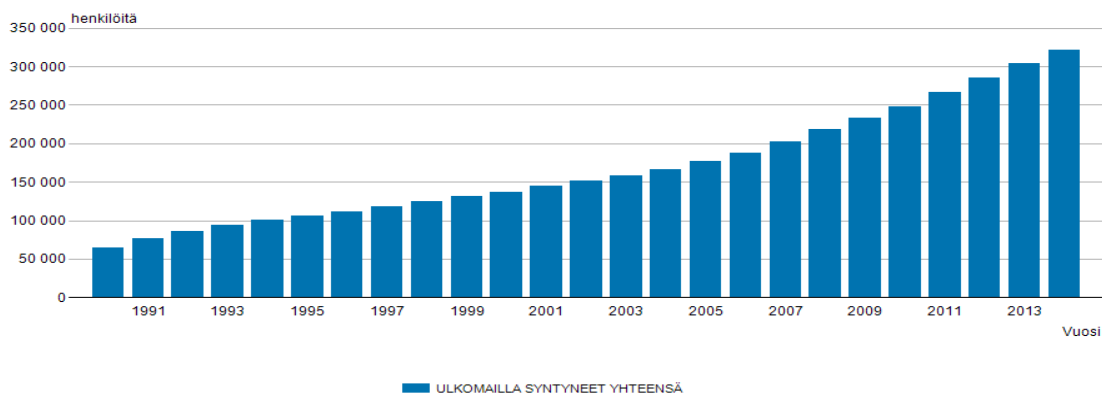
Tässä luvussa käsitellään maahanmuuttoa yleisellä ja Suomen tasolla, sekä perehdytään Suomessa maahanmuuttoa valvoviin ja maahanmuuttajien asioita hoitaviin viranomaisiin, lisäksi esitellään ulkomaalaislaki (30.4.2004/301) ja laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386) sekä kerrotaan yleisesti vastaanottokeskusten toiminnasta.

2.1 Maahanmuuttotilanne Suomessa

Maahanmuuttotilanne on maailmassa suurempaa luokkaa kuin Suomessa, jossa maahanmuutto on ollut perinteisesti melko vähäistä. Keski-Euroopan maissa kuten Saksassa, Ranskassa ja Iso-Britanniassa on totuttu jo pitkään siihen, että suuri osa väestöstä on ulkomaalaisia mm. pakolaisia, turvapaikanhakijoita, työn tai perheen perässä muuttaneita ja opiskelijoita. Vaikka maahanmuuttajia tulee Suomeen vuosittain, on heitä edelleen varsin vähän prosentuaalisesti, vain 5,9 % (Tilastokeskus 2015), verrattuna esimerkiksi Iso-Britanniaan, jossa väestöstä 12,5 % on ulkomailla syntyneitä (The migration observatory at the University of Oxford 2015). Suomea koskevassa prosenttiluvussa tulee ottaa huomioon, että siinä ovat mukana myös suomalaista alkuperää olevat, mutta ulkomailla syntyneet henkilöt. Esimerkiksi vuosina 2000-2009 Suomeen muutti ulkomailta 218 000 henkilöä, joista joka kolmas oli Suomessa syntynyt (Rapo 2011). Pylväskaaviossa 1 on esitelty muualla kuin Suomessa syntyneiden määrän kasvua vuodesta 1990 vuoteen 2014. Kaaviosta näkee, että määrä on kasvanut tasaiseen tahtiin. Odotettavissa kuitenkin on, että vuoden 2015 kohdalle tulee jonkinlainen selkeä nousu, koska pakolaiskriisi on ajankohtainen.

Pylväskaavio 1. Ulkomailla syntyneiden määrä Suomessa vuosina 1990-2014. Tilastokeskus 2015.

Väestö 31.12. muuttujina Syntymävaltio ja Vuosi

Taulukossa 1 on luokiteltu Suomessa vuonna 2014 asuneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt taustamaanosan mukaan. Siitä käy ilmi, että eniten Suomessa on Euroopasta kotoisin olevia ihmisiä, lähes 60 %. Toiseksi eniten näyttäisi olevan Aasiasta kotoisin olevia ihmisiä, eli noin 25 %. Kolmanneksi suurin ryhmä on afrikkalaistaustaisten ryhmä, johon kuuluu noin 13 % ulkomaalaistaustaisista henkilöistä.

Taulukko 1. Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten taustamaanosa vuonna 2014. Tilastokeskus 2015

			2014
ULKOMAALAISTAUSTAISET YHTEENSÄ	Henkilöitä	EUROOPPA	187 158
		AFRIKKA	39 490
		AMERIKKA	9 480
		AASIA	78 262
		OSEANIA	799
	Prosenttilaskenta	EUROOPPA	59,38
		AFRIKKA	12,53
		AMERIKKA	3,01
		AASIA	24,83
		OSEANIA	0,25

Maahanmuuttajat ovat sijoittuneet epätasaisesti Suomessa. Suurimmilla paikkakunnilla on enemmän vetovoimaa, esimerkiksi Helsinki, Tampere ja Oulu pystyvät tarjoamaan maahanmuuttajalle enemmän vaihtoehtoja ja maahanmuuttajiin totuneemman kantaväestön kuin pienemmät paikkakunnat. Taulukossa 2 on esitelty ulkomailla syntyneiden jakautumista maakunnittain. Kuten taulukosta voi nähdä, noin puolet näistä henkilöistä asuu Uudenmaan maakunnassa, seuraavaksi eniten heitä asuu Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla. Vähiten ulkomailla syntyneitä on Keski-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa. Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa maahanmuuttajia on melko paljon. Määrä selittyy sillä, että Pohjois-Suomen suurimpiin kuuluva kaupunki, Oulu, on Pohjois-Pohjanmaalla. Lisäksi Tornion kautta maahan tulleet sijoittuvat suurelta usein juuri Oulun seudulle. Vastaanottokeskuksia Pohjois-Pohjanmaalla on yhdeksän, joista neljä on Oulussa (Maahanmuuttovirasto 2016b). Tässä tutkimuksessa esiintyvä vastaanottokeskus sijoittuu Pohjois-Suomeen.

Taulukko2. Ulkomailla syntyneiden jakautuminen maakunnittain vuonna 2014. Tilastokeskus 2015.

	2014
KOKO MAA	321977
Uudenmaan maakunta	162824
Varsinais-Suomen maakunta	27547
Satakunnan maakunta	6641
Kanta-Hämeen maakunta	6361
Pirkanmaan maakunta	21741
Päijät-Hämeen maakunta	8980
Kymenlaakson maakunta	9647
Etelä-Karjalan maakunta	6937
Etelä-Savon maakunta	4238
Pohjois-Savon maakunta	6614
Pohjois-Karjalan maakunta	5715
Keski-Suomen maakunta	8959
Etelä-Pohjanmaan maakunta	4925
Pohjanmaan maakunta	12688
Keski-Pohjanmaan maakunta	2238
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	12279
Kainuun maakunta	2130
Lapin maakunta	7011

2.1.1 Maahanmuuttoa valvovat ja maahanmuuttajien asioita hoitavat viranomaiset

Maahanmuuttoa valvovat osittain samat tahot, jotka myös hoitavat maahanmuuttajien asioita. Nämä kaksi tehtävää kuitenkin poikkeavat toisistaan. Selvyyden vuoksi esittelen ne erikseen.

2.1.1.1. Maahanmuuttoa valvovat viranomaiset

Suomessa maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön valmistelusta vastaa sisäministeriö, joka myös edustaa Suomea maahanmuuttoasioissa Euroopan unionissa sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Sen tehtäviin kuuluu lisäksi Maahanmuuttoviraston tulosohjaus. Sisäministeriön alaisuudessa toimiva Maahanmuuttovirasto myöntää turvapaikkahakemuksia ja ensimmäisiä oleskelulupia, sekä ohjaa vastaanottokeskusten toimintaa. Näiden lisäksi sen tehtäviin kuuluu kansalaisuushakemuksien käsittely, käännyttäminen ja karkottaminen sekä muukalaispassien myöntäminen. (Laki Maahanmuuttovirastosta 3.2.1995/156; Sisäministeriö 2015.)

Ulkomaalaislain (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301) noudattamista valvoo poliisi, joka hoitaa myös ulkomaalaisten lupahakemuksia. Paikallispoliisi voi myöntää ensimmäisen oleskeluluvan tai jatko-oleskeluluvan. Poliisin tehtäviin kuuluu muun toiminnan lisäksi panna täytäntöön karkotus- ja käännytyspäätökset. Oleskelulupiin liittyviä osaratkaisuja ja ennakkopäätöksiä antavat työ- ja elinkeinotoimistot (myöhemmin TE-toimisto), kun kyseessä on työntekijä. Elinkeinonharjoittajien oleskelulupiin liittyviä ratkaisuja tekee puolestaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus). (Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20.11.2009/897; Poliisi 2015; Sisäministeriö 2015.)

Maahantuloa ja maasta lähtemistä valvoo Rajavartiolaitos. Poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteisiin tehtäviin kuuluu selvittää turvapaikanhakijan henkilöllisyys ja matkareitti. Se voi tarvittaessa myös tehdä viisumipäätöksiä rajalla. Pääosin viisumipolitiikasta vastaa kuitenkin ulkoasiainministeriö. (Poliisi 2015; Rajavartiolaitos 2015; Sisäministeriö 2015; Ulkoasiainministeriö 2015.)

Kotouttamista koskevista asioista vastaavat Suomessa kotouttamista johtava työ- ja elinkeinoministeriö sekä ELY-keskukset (Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20.11.2009/897; Poliisi 2015; Sisäministeriö 2015).

2.1.1.2 Maassa oleskelevien asioita hoitavat viranomaiset

Maassa oleskelevien asioita hoitavat Suomessa useat tahot. Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on hoitaa maahanmuuttajien terveyttä. Sen kuuluu myös kehittää toimintaansa suuntaan, jossa maahanmuuttajien tarpeet kohdataan. Myös maahanmuuttajien toimeentuloon liittyvät kysymykset ovat sosiaali- ja terveysministeriön toimialuetta. (Sisäministeriö 2015)

Maahanmuuttajien koulutusasioista ja heillä olevien ulkomaisten tutkintojen tunnustamisesta vastaavat Opetushallitus ja opetus- ja kulttuuriministeriö. Jälkimmäiselle kuuluvat lisäksi asiat, jotka koskevat maahanmuuttajien kulttuuria, uskontoa, liikuntaa ja nuorisotyötä. (Sisäministeriö 2015; Opetushallitus 2016)

Kuntien tehtävänä on tarjota niissä vakituisesti asuville maahanmuuttajille samoja palveluita kuin muullekin väestölle. Näihin palveluihin kuuluvat esimerkiksi perustuslakiin perustuvat oikeus välttämättömään turvaan ja huolenpitoon, sekä perustoimeentuloon. Perustuslaki velvoittaa myös turvaamaan riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä tukemaan lapsen hyvinvointia ja yksilöllistä kasvua tukemalla perheen ja lapsen huolenpidosta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia tähän. Kunnilla on päätösvalta kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän suhteen. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731; Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Suomessa toimii yhdenvertaisuusvaltuutettu, jonka tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja toimia aktiivisesti syrjintää vastaan. Valtuutettu ottaa vastaan esimerkiksi alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon jne. kohdistuvaa syrjintää koskevia ilmoituksia. Hän toimii syrjinnän vaarassa olevien ryhmien, kuten ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäjänä. Lisäksi hän valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista ja toimii kansallisena ihmiskaupparaporttina. Hänen toiminnastaan säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014). Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton toimija. (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2015.)

Kansalaisjärjestöillä on suuri merkitys maahanmuuttajien asioiden hoidossa. Järjestöt tekevät ihmisoikeustyötä, levittävät tietoa, tarjoavat erilaisia palveluita maahanmuuttajille, sekä

neuvovat ja tekevät omalta osaltaan kotouttamistyötä. Suomessa ja maailmalla toimivia kansalaisjärjestöjä ovat esimerkiksi Amnesty International, Kirkon ulkomaanapu, Pakolaisneuvonta ja Suomen pakolaisapu. Punainen risti on yksi maailman suurimmista kansalaisjärjestöistä. Se myös ylläpitää useita Suomessa toimivia vastaanottokeskuksia (SPR 2016). (Ihmisoikeuskeskus 2015; Sisäministeriö 2015.)

Maahanmuuttajien avuksi on myös useita infosivustoja, joilla annetaan vinkkejä ja tietoa liittyen esimerkiksi suomalaiseen kulttuuriin, asumiseen, pankkitiliin, puhelimeen, oleskelulupaan ja kotouttamiseen jne. Työ- ja elinkeinoministeriö tarjoaa Perustietoa Suomesta -oppaan, joka on saatavilla usealla eri kielellä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015). Myös Infopankki.fi-sivusto esittelee Suomessa asumiseen liittyviä käytännön asioita (Infopankki.fi 2015).

2.1.2. Ulkomaalaislaki

Ulkomaalaislaissa säädetään maahantuloon, maastalähtöön, maassa oleskeluun ja työntekoon Suomessa liittyvistä asioista. Sen tarkoitus on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa, sekä pyrkiä hallittuun maahanmuuttoon ja kansainvälisen suojelun antamiseen. Laki noudattaa ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia ja ottaa huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, 1§, 2§.) Tällaisia sopimuksia ovat esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimus (2015) ja Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1979) (67/1986).

Ulkomaalaislaissa säädetään siitä, kuka on oikeutettu tulemaan maahan. Ulkomaalaisen maahantulon edellytyksiä ulkomaalaislain mukaan ovat 1) rajanylitykseen oikeuttava asiakirja 2) voimassa oleva viisumi, oleskelulupa tai elinkeinonharjoittajan lupa pois lukien EU:n lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta johtuvat poikkeukset 3) tarvittaessa asiakirjat, jotka osoittavat oleskelun tarkoituksen ja edellytykset, lisäksi toimeentuloon tai maasta poistumiseen tarvittavat varat tai keino hankkia ne 4) henkilöllä ei ole maahantulo-kieltoa 5) henkilön ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. (Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, 11§.)

Ulkomaalaislain luvussa 4 säädetään oleskelulupien yleisistä ja oleskeluluvan tyyppiä koskevista edellytyksistä ja siitä, annetaanko lupa määräaikaisesti vai pysyvästi. Oleskelulupa on mahdollista saada esimerkiksi opiskelun ja työskentelyn vuoksi, perheen yhdistämisen sekä paluumuuton vuoksi. Lisäksi syynä voi olla turvapaikan hakeminen. (Maahanmuuttovirasto 2016a; Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301, luku 4)

2.1.3 Laki kotoutumisen edistämisestä

Lailla kotoutumisen edistämisestä on tarkoitus tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuuksia sopeutua ja osallistua Suomen yhteiskunnan toimintaan. Se myös pyrkii edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Laki kotoutumisen edistämisestä koskee niitä maahanmuuttajia, joilla jo on oleskelulupa Suomessa sekä sellaisia henkilöitä, joiden oleskeluoikeus on rekisteröity ja heille on myönnetty oleskelukortti. Vastaanottokeskuksissa asuvat turvapaikanhakijat eivät ole tämän lain piirissä, ennen kuin he saavat oleskeluluvan. (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, 1§ 2§.)

Maahanmuuttajien kotoutumisella ja kotouttamisella tarkoitetaan Suomeen sopeutumisen edistämistä maahanmuuttajan ja erilaisten viranomaisten ja tahojen vuorovaikutuksessa. Maahanmuuttajien syrjäytymistä pyritään ehkäisemään ja hänen elämäntaitojaan parantamaan. Keinoja tähän edistämiseen ovat mm.

1. tiedon antaminen suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta
2. alkukartoitus, jossa arvioidaan kunkin maahanmuuttajan henkilökohtaiset tarpeet
3. kotoutumissuunnitelman laatiminen, jossa otetaan huomioon maahanmuuttajan kielenoppimisen edistäminen, yhteiskuntaan perehdyttäminen ja perusopetuksen täydentäminen ja
4. kotoutumiskoulutus, joka on kotoutumissuunnitelman mukaista, esim. luku- ja kirjoitustaidon opetus, kulttuuriset valmiudet.

(Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, luku 2.)

Näiden lisäksi laissa säädetään kotouttamisen edistämisestä paikallistasolla, esimerkiksi tuemalla kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1986, 29§) sekä muista kotouttamiseen liittyvistä kunnan ja valtion velvoitteista ja oikeuksista.

2.1.4 Vastaanottokeskukset

Suomessa toimii Maahanmuuttoviraston (2016b) listauksen mukaan tällä hetkellä 142 vastaanottokeskusta. Vastaanottokeskukset ovat SPR:n, valtion ja kuntien ylläpitämiä laitoksia, joissa asuvat ne turvapaikanhakijat, joilla ei ole vielä turvapaikkapäätöstä ja oleskelulupaa. Keskuksia perustetaan ja lakkautetaan Maahanmuuttoviraston ohjeiden mukaan. Valtio on vastuussa vastaanottokeskusten kuluista. Alaikäisille turvapaikanhakijoille on myös ryhmäkoteja, joissa lasten iänmukaisesta huolenpidosta huolehditaan. (Suomen punainen risti 2016; Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

Vastaanottokeskuksiin sijoitettuja turvapaikanhakijoita saatetaan siirrellä vastaanottokeskuksesta toiseen, kuten Maahanmuuttovirasto (2016c) sivuillaan tiedottaa. Vastaanottokeskuksissa asuminen on periaatteessa ilmaista, mutta työssäkäyviltä voidaan periä maksu. Turvapaikanhakijat saavat vastaanottorahaa, joka on määrältään pienempi kuin toimeentulotuki. Tällä rahalla turvapaikanhakijan on tarkoitus hoitaa ruoka-, vaate-, liikkumis- ja puhelinmenot. Ryhmäkoteissa olevat lapset saavat käyttörahaa.

Turvapaikanhakijat ovat oikeutettuja etsimään itselleen asunnon myös muualta kuin vastaanottokeskuksesta, mutta ovat velvoitettuja maksamaan sen kulut itse. Keskuksessa asuville on tarjolla tukea perustarpeisiin, terveydenhuoltoon ja taloudenpitoon. Turvapaikanhakijat saavat myös oikeusapua ja tulkkauspalveluita asioidensa hoitoa varten. Vastaanottokeskukset järjestävät usein työ- ja opintotoimintaa, josta kieltäytyminen voi johtaa tuen pienentämiseen. (Maahanmuuttovirasto 2016c; Työ- ja elinkeinoministeriö 2016.)

3 MAAHANMUUTTAJANAISET

Tässä luvussa käsitellään maahanmuuttajanaisia. Alaluvuissa käsitellään maahanmuuttajanaisten kotoutumista ja kotoutumisen tutkimusta sekä irakilaisen ja islamilaisen naiskulttuurin piirteitä. Suomessa maahanmuuttajanaisia on tutkittu varsin paljon. Jykdokin arkistoista löytyy yhteensä 19 väitöskirjaa ja 11 pro gradu -tutkielmaa. Tutkimusten määrä on ollut kasvussa siten, että viime vuosina on tehty useampia opinnäytteitä maahanmuuttajanaisiin liittyen. Väestöliitto on myös julkaissut vuonna 2007 maahanmuuttajanaisia koskien julkaisun (Martikainen & Tiilikainen 2007a), jossa koostetaan kaikki vuoteen 2007 mennessä maahanmuuttajanaisista Suomessa tehty tutkimus. Kirja koostuu tutkijoiden artikkeleista, joissa he käsittelevät tutkimuksiaan.

3.1 Kotoutuminen maahanmuuttajanaisten näkökulmasta

Maahanmuuttajanaiset ovat ryhmänä suuremmassa uhassa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle kuin maahanmuuttajamiehet. Syninä tähän voivat olla esimerkiksi koulutuksen, kielitaidon ja sosiaalisten suhteiden puute, jotka voivat olla seurausta jäämisestä lasten kanssa kotiin, kun mies hankkii perheelle elatusta. Myös tiettyjen uskontokuntien tavat saattavat vaikuttaa siihen, voiko nainen oma-aloitteisesti ryhtyä etsimään itselleen sopivaa paikkaa yhteiskunnassa. Tämän tyyppiset syrjäytymisen syyt eivät kuitenkaan ole maahanmuuttajuuteen sidonnaisia, vaan voivat olla myös kantaväestön syrjäytymisen taustalla. Maahanmuuttajanaisilla on kuitenkin usein ollut kotimaassaan vilkas sosiaalinen elämä toisten naisten kanssa ja siksi he saattavat helposti syrjäytyä Suomessa, kun tätä sosiaalista piiriä ei enää ole, ja uutta tuntuu olevan hankala luoda. Kotoutumisasiota käsitellessä on huomioitava erot elämäntilanteissa, henkilökohtaiset valmiudet ja toimijuuden merkitys. Haasteena länsimaisesta kulttuurista katsottuna ovat sosiaaliset erot, mistä johtuen esimerkiksi musliminaiset asetetaan helposti uhrin asemaan. (Martikainen, Tuomas, Tiilikainen, Marja 2007b: 24; Pyykkönen 2007: 105–124.)

Naisen kotoutumisella, ja siihen kuuluvalla kielitaidolla ja kulttuurin tuntemuksella on suuri merkitys perheen toiminnassa. Kulttuuriin tutustuminen ja pelkojen hälveneminen ovat suorassa suhteessa naisen omaan toimijuuteen kuten myös hänen lastensa toimiin, koska turhaa pelkoa ei välity enää eteenpäin. Työssäni valmistavan luokan opettajana törmäsin usein tilanteeseen, jossa vanhemmilla oli pelkoja arkisista asioista, kuten koulumatkoista, lasten vaatetuksesta ja turvallisuudesta. Usein myös kotimaassa syntyneet pelonaiheet siirtyivät uuteen kotimaahan, esimerkiksi pelkona lasten sieppaamisesta. Pelkojen hälventämisessä auttoi, kun keskustelimme suomalaisesta kulttuurista ja toimintatavoista. Naisen kielitaidolla voi olla yllättävänkin suuri merkitys perheessä, koska usein hän on se vanhemmista, joka hoitaa lapset kouluun ja pois sieltä sekä mahdollisesti auttaa lasta läksyissä. Jos naisen kielitaito on huono, hän ei voi tarjota tukea lapsilleen, saati sitten itselleen. Osallisena Suomessa -hankkeen kehittämissuunnitelmassa tuotiin kotiäidin kotoutumisen vaikeudet esille. Hankkeessa keskityttiin maahanmuuttajien kotoutumisen mahdollisuuksien parantamiseen. Kotiäitien aseman vaikeudet näkyvät suunnitelman pyrkimyksessä panostaa kotiäitien luku- ja kirjoitustaidon opetukseen sekä muuhun kotoutumiskoulutukseen heidän kotoa lähtemiseen liittyvien haasteidensa vuoksi. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010: 90–94.)

3.2 Muslimi- ja irakilaisnaiset suomalaisessa kulttuurissa

Irakilainen naiskulttuuri on voimakkaasti islamin muovaama. Naisten asema vaihtelee paljon maaseudun ja kaupungin välillä ja toisaalta eri alueiden ja etnisten ryhmien välillä. Irakissa erilaisia etnisiä ryhmiä on useita, tässä tutkimuksessa nousevat esille kurdien ja arabien kulttuurit. On huomattava, ettei muslimikulttuuri ole kaikkialla samanlainen, kuten ei kaikkia kristinuskon edustajia voi asettaa samaan ryhmään. Tämä luku käsittelee musliminaisia Suomessa.

Marja Tiilikainen kuvaa väitöskirjassaan *Arjen islam* (2003) somalinaisten elämää suomalaisessa kulttuurissa. Kirja avartaa näkökulmaa islamin vaikutuksista musliminaisen elämään. Islam on hyvin kokonaisvaltainen uskonto ja on yhteydessä moneen alueeseen naisen

elämässä. Se vaikuttaa esimerkiksi vaatetukseen hunnuttautumisena ja peittävien vaatteiden pukemisena. Hunnuttautuminen nousee helposti keskustelun aiheeksi islamista ja naisista puhuttaessa, koska se on niin näkyvä osa uskontoa, ja koetaan helposti epätasa-arvoiseksi. Suomen islaminuskon infosivusto *Islam-opas* (Islam-opas 2016) toteaa hunnun edistävän tasa-arvoa, koska se antaa naisen mielipiteiden nousta esille, eikä korosta naisen seksuaalisuutta. Samalla annetaan ohjeita naisen muusta vaatetuksesta. Vaikka nainen päättäisikin olla pitämättä huntua, hän kuitenkin tiedostaa sen merkityksen. Tässä tutkimuksessa esiintyvän vastaanottokeskuksen musliminaisista suurin osa on aina hunnutta, osa pukee sen miesten läsnä ollessa ja osa on aina hunnutettuja. Islam vaikuttaa hyvin paljon kaikenlaiseen siveyttä koskevaan käyttäytymiseen erityisesti miesten seurassa. (Tiilikainen 2003: 135–145.)

Irakin muslimikulttuurissa ruoka on hyvin tärkeää. Tässä tutkimuksessa mukana olleiden Irakin muslimien kulttuurin sopeutumista suomalaiseen ympäristöön hankaloittavat erilaiset ruokaan liittyvät säännöt. Esimerkiksi halal-lihan hankkiminen ja eri elintarvikkeiden sisältämä sikaperäinen raaka-aine aiheuttavat ongelmia. Tässäkin näkyy erilaisten muslimikulttuurien erilaisuus, sillä aiemmin työssäni kohtaamieni Afganistanista peräisin olevien muslimien kanssa halal-liha ei ole ollut ongelma lasten kouluruokailussa. Tällä hetkellä pohjoissuomalaiset irakilaismuslimit joutuvat usein hakemaan lihaa Oulusta. Samanlaiset uskontoon liittyvät ruokahaasteet näkyivät myös Tiilikaisen tutkimuksessa. Ruoka nousee esille myös vieraanvaraisuuden yhteydessä. Muslimikulttuurissa pidetään hyvin epäkohteliaana, jos vieraille ei ole tarjolla ruokaa. Itse olen joutunut välillä tilanteeseen, jossa emäntä tarjoutuu kypsentämään kokonaisen kalan ja pyöräyttämään pizzan siihen kylkeen. (Tiilikainen 2003:145–151)

Irakissa arabinaisten ja kurdinaisten asema on erilainen. Myös tässä tutkimuksessa mukana olleiden käytöksessä tämä ero näkyy esimerkiksi arabinaisten vitsailussa. Heidän taholtaan kurdinaisiin suhtaudutaan melko ystävällisesti, mutta kuitenkin hieman alentuvaisesti. Kurdeja pidetään yksinkertaisempina. Kurdinaisia on lähestytty tutkimuksessa esimerkiksi työn näkökulmasta Saraleena Aarnitaipaleen (2012) väitöskirjassa *Maahanmuuttajanaiset työelämä tietoa etsimässä: tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä*, jossa todettiin sosiaalisten verkostojen olevan erittäin tärkeitä tiedon hankinnassa ja työhön sopeutumisessa. Kotoutuminen on myös tämän tutkimuksen tutkimushenkilöille merkittävä haaste lähitulevaisuudessa. Arabinaisia puolestaan on tutkittu uutisten valossa *Arab women in Arab news: old stereotypes and*

new media -nimisessä kirjassa (Al-Malki 2012: 382–391), jossa pohdittiin naiskuvaa arabialaisessa mediassa verrattuna länsimaiseen stereotypiaan, jossa naiset nähdään alistettuina miesten orjina tai uhreina, kuten Pyykkönenkin artikkelissaan mainitsi (2007). Al-Malkin tutkimuksessa nähtiin, että naiset arabikulttuureissakin ovat alkaneet pitää puoliaan ja oppia perustelemaan esimerkiksi hunnuttomuuttaan miehille ja päättämään itse asioistaan. Tämän tyyppiset asiat eivät ole tyypillisiä vain arabiyhteisöille vaan myös muille muslimikulttuureille. Irakilaisia pakolaisia yleensä ja heidän massamuuttonsa taloudellisia seurauksia ja toisaalta mahdollisuuksia kotimaahansa palaamiseen käsitellään Joseph Sassoonin kirjassa *The Iraqi refugees: the new crisis in the Middle East* (2009).

3.3 Maahanmuuttajanainen kielenoppijana

Tässä alaluvussa lähestytään maahanmuuttajanaista oppijana holistisesta ja motivaation näkökulmasta. Lisäksi perehdytään hieman epämuodolliseen oppimistilanteeseen, jota SPR:n Naisien kerho ja Suomi-kerho oppimistilanteina edustavat. Näistä taustoista edetään kielenoppimisen motivaatioon ja kielenoppimisen henkilökohtaisiin vaikutuksiin.

Sosiokulttuurinen kielenoppimisenäkemyks suhtautuu oppijaan holistisesti. Ihminen on fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien summa. Luku- ja kirjoitustaidottomien aikuisten kielenoppimista väitöskirjassaan tutkinut Taina Tammelin-Laine (2015) tulkitsee Vygotskya (1978) sekä Lantolfia ja Thornea (2008) käsityksessään kielenoppimisesta. Sosiokulttuurisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen alkaa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja laajenee siitä yksilötasolle. Oppimisen eteneminen näkyy *säätelyn* kehittymisenä siten, että aluksi oppija tarvitsee tilannesidonnaista säätelyä (object-regulation) käyttääkseen kieltä. Tilannesidonnaisessa säätelyssä käytetään sopivaa objektiä apuna kielen tuottamisessa, kuten sormia ääneen laskemisen tukena. Tilannesidonnaista säätelyä seuraa toisen ihmisen ohjaama säätely (other-regulation), jota on esimerkiksi itseä osaavampien tuen hyödyntäminen. Viimeisenä päädytään itsesäätelyyn (self-regulation), jolloin oppija osaa jo toimia itsenäisesti ja säädellä itse toimintaansa. Siten suuri tuen tarve vähenee hiljalleen, kunnes tukea tarvitaan enää hyvin

vähän tai ei ollenkaan. (Tammelin-Laine 2014: 25–35.) Tämän tyyppisen oppimiskehityksen näkee selvästi maahanmuuttajaopetuksessa ja lasten kanssa, kun esimerkiksi tiettyä sanaa harjoitellessa aluksi osoitetaan sen fyysiseen vastineeseen, esimerkiksi aurinkoon tai oveen ja pikkuhiljaa riittää opettajan tai toisen oppilaan sanallinen tuki ja lopulta oppija muistaa sanan itse.

Kerhotoiminnassa oppimistilanteet ovat joko non-formaaleja tai informaaleja. Non-formaalissa oppimistilanteessa toiminta on jollain tavoin strukturoitua, mutta ei kuitenkaan säädeltyä samalla lailla kuin esimerkiksi koulujen oppitunneilla. Siinä on kuitenkin usein tietoinen tavoite ja valmiiksi suunnitellut keinot päästä siihen. Non-formaalia oppimista tapahtuu esimerkiksi vapaaehtoistyössä, seminaareissa ja työharjoitteluissa. Sahradyan (2015) toteaa artikkelissaan maahanmuuttajien maininneen haastatteluissa, että he hyötyvät non-formaaleista oppimistilanteista, koska niissä voi harjoitella niitä osa-alueita, jotka vielä vaativat harjoittelua. Non-formaalissa oppimistilanteessa kuten kerhotoiminnassa opetus onkin usein muuta toimintaa tukevaa. Esimerkiksi Suomi-kerhossa opetus ja ohjaus etenevät tietyn kaavan mukaan, mutta eivät ole täysin säädeltyjä. Vielä vapaampaa on Naisten kerhon toiminta, jossa oppija voi harjoitella puhumistaan täysin oma-aloitteisesti. Naisten kerhossa tapahtuvaa oppimista voisiakin sanoa informaaliksi, sillä siellä oppimista ei ole organisoitu ja oppiminen tapahtuu spontaanisti esimerkiksi toisten naisten kanssa jutustellessa. (Sahradyan 2015; Tummons, Ingleby 2014: 68–69.)

Motivaation merkitys menestyksessä oppimisessa on kiistaton. Oppija tarvitsee aina jonkin motivaation, jotta oppimisprosessi saavuttaisi parhaan mahdollisen tuloksen ja etenisi mahdollisimman luontevasti myös hankalien asioiden ohi. Motivaatiota toista puolta edustavat oppimisen intoa heikentävät seikat, kuten huonot kokemukset oppimistilanteista esimerkiksi epäonnistumiset, turhaumat jne. Toisin sanoen motivaatio on dynaaminen ja hyvin henkilökohtainen ilmiö, joka on jatkuvassa kehityksessä riippuen sitä lisäävistä ja köyhdyttävistä seikoista. Motivaatiota voidaan määritellä monin tavoin ja siihen voidaankin ajatella sisältyvän esimerkiksi seuraavia tekijöitä: *tavoite* tai *tarve saavuttaa jokin tietty tavoite, henkilön itsensä käsitys siitä, voiko hän saavuttaa toivotun päämäärän, toiminnan palkitsevuus* sekä oletus, että *juuri tämä tietty toiminta edistää edellä mainittuja seikkoja* (Saville-Troike 2006: 86). Siten esimerkiksi maahanmuuttaja, jolla on tavoitteena päästä töihin Suomessa, joka huomaa suomen kielen opintojen seurauksena olevan esimerkiksi onnistumisia arkielämän kohtaamisissa ja joka

ymmärtää harjoittelun ja opiskelun merkityksen edellisten toteutumisessa, on todennäköisesti hyvin motivoitunut ja edistyy opinnoissaan.

Oppimaan voivat kannustaa sekä ihmisen sisäisistä prosesseista, että ulkopuolelta lähtöisin olevat tekijät. Sisäistä motivaatiota kuvastavat ihmisen tunteisiin ja esimerkiksi toiminnan tyydyttävyyteen liittyvät seikat, kuten instrumentin soittamisesta nauttiminen tai toisiin ihmisiin tutustuminen. Ulkoista motivaatiota puolestaan ovat halu saada paljon rahaa, valmistua koulusta ja saavuttaa korkea asema uralla. Kumpikaan laji ei kuitenkaan sulje toista pois, vaan ne toimivat yhdessä ja tukevat toinen toisiaan. (Saville-Troike 2006: 85–87.) Esimerkiksi kielenoppimisessa ilo onnistumisesta ja puhdas kiinnostus vierasta kieltä kohtaan tukevat tavoitetta päästä töihin ulkomaalaisille työmarkkinoille. Motivaatio voi myös heiketä, kun henkilö kohtaa toiminnassaan vastoinkäymisiä tai epäonnistumisia, ei enää haluakaan sitä, mikä aiemmin johti motivaation kasvuun tai hänen käsityksensä kyvyistään saavuttaa tavoite muuttuvat. Tällöin esimerkiksi kielenoppija voi kohdata tilanteen, jossa huono kielitaito johtaa epäonnistumiseen esimerkiksi muiden edessä ja sen seurauksena oppijan itsetunto laskee. On kuitenkin huomattava, että motivaation henkilökohtaisista ominaisuuksista riippuvuuden vuoksi, joku toinen kielenoppija voisikin teoriassa kokea taistelutahtonsa nousua vastaavassa tilanteessa.

Kielenoppimisen vaikutukset ovat vahvasti sidoksissa motivaatioon. Luultavasti oppijalla on jo opintoja aloittaessaan tai suunnitellessaan jonkinlainen näkemys siitä, millaisia seurauksia kielenoppimisella on hänen elämäänsä, ja nämä tekijät lisäävät tai vähentävät hänen motivaatiotaan. Todennäköisesti oletetut vaikutukset ovat osittain realistisia ja osittain eivät. Kuvitellaan tilanne, jossa maahanmuuttajaa motivoi kielenoppimiseen työllistyminen omalla alalla ja arkielämän sujuvuus uudessa kotimaassa. Arkielämän sujumisen voi melko suurella varmuudella olettaa kohenevan kielenoppimisen myötä, kun esimerkiksi naapureihin tutustuminen ja kaupassa asioiminen helpottuvat. Edellinen on siis varsin realistinen oletus kielenhallitsemisen vaikutuksista. Epärealistisempi motivaatio voi kuitenkin olla työllistyminen. Vuonna 2014 (Eronen, Härmälä, Jauhiainen, Karikallio, Karinen, Kosunen, Laamanen & Lahtinen 2014: 71 – 72) ilmestyneessä Työ- ja elinkeinoministeriön maahanmuuttajien työllistymistä koskevassa julkaisussa todetaan esimerkiksi Lähi-Idästä ja Afrikasta kotoisin olevien maahanmuuttajien työllisyyden olevan alle 50 %, tutkimuksen perusteella ei voi sanoa, mikä merkitys

kielitaidolla on työllistymisen suhteen. Kuitenkin mainitaan, että pitkä odotusaika kotoutumiskoulutuksen ja työllistymisen välillä heikentää kielitaitoa, mikä puolestaan voi vaikuttaa työllisyyteen. Nämä seikat antavat kuitenkin aihetta olettaa, ettei kielitaito takaa työllistymistä.

3.4 Maahanmuuttajanaisten kulttuurintuntemus ja sosiaaliset suhteet

Tässä alaluvussa käsitellään kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden merkitystä maahanmuuttajanaisten elämässä. Lähestyn aihepiiriä voimakkaasti kotoutumisen näkökulmasta, koska se on olennaista juuri maahanmuuttajanaisten sosiaalisia ja kulttuurisia suhteita pohdittaessa. Sosiaalisia suhteita lähestyn naistutkimuksen ja maahanmuuttajatutkimuksen kautta. Kohdemaan kulttuurin tuntemusta tai sosiaalisten suhteiden merkitystä ei voi liikaa korostaa puhuttaessa maahanmuuttajien kotoutumisesta ja kokemuksista prosessin onnistumisesta.

Sosiaalisilla suhteilla ja verkostoitumisella on suuri merkitys uuteen paikkaan sopeutumisessa ja kotoutumisessa. Jokainen, joka on viettänyt aikaa toisessa maassa esimerkiksi vaihto-opiskelun vuoksi, on todennäköisesti huomannut, että kohdemaan ihmisiin tutustuminen avartaa kokemusta. Ollessani opiskelemassa Venäjällä totesin, että oma kokemukseni jäi merkittävästi köyhemmäksi, koska en tutustunut opintojeni aikana venäläisiin ja opin tuntemaan kulttuuria lähinnä luentojen perusteella. Täysin vastakkainen kokemus syntyi Kanadassa työskennellessäni, jossa tutustuminen työkavereihin ja muihin opiskelijoihin antoi minulle varsin selkeän kuvan alueen kulttuuriin ja elämäntapaan liittyvistä asioista.

Suomalaisen kulttuurin tuntemuksen merkitykseen on perehdytty esimerkiksi Lotta Kokkosen tutkimuksessa, jossa pakolaiset kokivat, että heidän jälkeläisensä omaksuivat jopa liikaa suomalaista kulttuuria, esimerkiksi lasten tapakasvatus herätti kysymyksiä. Väitöskirja pureutuu keskisuomalaisten pakolaisena maahan tulleiden maahanmuuttajien kokemuksiin vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestään suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kokkonen viittaa myös Grahamin ja Khosravin (1997) tutkimukseen, jossa iranilaisnaiset olivat ruotsalaiseen kulttuuriin tutustumisen seurauksena vapautuneet ja tulleet itsenäisemmiksi, mikä

aiheutti ongelmia pari- ja perhesuhteissa. Kulttuurintuntemuksen kasvu ei siis ole aina pelkääntään positiivisia vaikutuksia tuova prosessi. (Kokkonen 2010: 192–195.) Tutkimuksessa kerättiin haastatteluin ja päiväkirjaottein pakolaisten kokemuksia. Tutkimushenkilöt kokivat tärkeiksi suhteiksi erilaiset perhe- ja ystävyysuhteet. Suhdekartassa näkyivät myös menetetyt ihmissuhteet, joista toipuminen joskus vaikeutti selvästi uusien ihmissuhteiden solmimista. Tutkimuksessa todettiin myös, että pakolaisten maassaoloaika ei ollut kovin merkittävä ihmissuhteiden määrän määrittäjä, elämäntilanteella oli suurempi vaikutus. Suomalaisia ystäviä haluttiin, koska heidän avullaan toivottiin opittavan suomea ja saatavan hiljaista tietoa suomalaisesta kulttuurista. Samanlaisia tuloksia saatiin syksyllä 2015 valmistuneessa gradussa, jossa perehdyttiin työperäisten maahanmuuttajien kokemuksiin ystävyysuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisien kanssa (Tavasti 2015: 52–58.) Kokkonen tutkimuksessa tuli esille, että pakolaiset kokivat hyvin merkittävinä esimerkiksi SPR:n ystävöiminnan kautta saamansa ihmissuhteet, vaikka ne olisivatkin hyvin pieni osa heidän sosiaalista kanssakäymistään. Osa tutkittavista näki nämä suhteet kestävämmiksi ja aikaa myöten katoavina suhteina, joista ei saanut riittävää tukea. Niistä oli kuitenkin ollut hyötyä esimerkiksi asunnon tai työn löytymisessä. Suomalaisen nähtiinkin voivan vaikuttaa maahanmuuttajan elintason ja suhteiden heihin tarjoavan paremmat mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään. Tutkimuksessa tuotiin myös esille heikot ihmissuhteet, joihin lukeutuivat esimerkiksi tulkit, opettajat ja viranomaiset. Heiltä saatu tuki koettiin usein merkittäväksi, vaikkei heitä voitu pitää läheisinä ihmissuhteina. Merkittävää tämänkin tutkimuksen kannalta on, että apua saatiin usein myös virka-ajan ulkopuolella sellaisissa asioissa, jotka eivät kyseessä olevan henkilön työtehtäviin kuuluneet. (Kokkonen 2010: 119–217, 198–201.)

Maahanmuuttajat kokevat usein hankalaksi sosiaalisten suhteiden muodostamisen kantaväestön kanssa. Kielitaidon puutteet ja vaikeudet etsiä luontevaa reittiä ihmisiin tutustumiseen hankaloittavat verkostoitumista. Vuonna 2007 julkaistussa maahanmuuttajanaisia koskevista tutkimuksista tehdyssä koosteessa kerrotaan sosiaalisten suhteiden merkitystä tutkitun melko vähän. Tutkimusten määrä onkin ollut kasvussa tuon jälkeen. Aiemmissä tutkimuksissa oli todettu esimerkiksi somaliäitien tukeutuneen ylijärjaisiin eli valtioiden rajat ylittäviin verkostoihin lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Samoin sosiaaliset verkostot vaikuttavat siihen,

kuinka maahanmuuttajaäidit hoitavat heille kuuluvia tehtäviä uudessa kotimaassa. Maahanmuuttajien sosiaalisten suhteiden koettiin myös olevan sukupuolittuneita, eli miehet tunsivat lähinnä miehiä ja naiset naisia. (Martikainen & Tiilikainen 2007b: 25.) Tämä ei ole erityisen yllättävä tulos, mikäli sitä peilaa esimerkiksi muslimikulttuuriin, jossa naiset ja miehet viettävät aikaa lähinnä oman sukupuolensa edustajien kanssa. Piirre ei mielestäni poikkea suomalaisetakaan yhteiskunnasta, vaikka täällä erot eivät varmastikaan ole yhtä suuria kuin joissakin muissa kulttuureissa. Uudempaa tutkimusta edustaa Hille Janhonen-Abruquahin (2010) väitöskirja, jossa on perehdytty maahanmuuttajanaisten jokapäiväiseen elämään. Tutkimuksessa asiaa lähestyttiin valokuvin, jotka esittivät maahanmuuttajien kontakteja. Kuvissa esiintyi vain opettajia, kurssien ohjaajia ja muita kotoutumisen tukihenkilöitä. Niitä harvoja suomalaisia, jotka olivat tiiviissä vuorovaikutuksessa naisten kanssa, kuvailtiin lämmöllä. Vertaistuki koettiin tärkeäksi muiden maahanmuuttajien taholta. Kulttuuriin tutustumista ohjasivat lähinnä toiminnan ohjaajat. Ystävyteen liittyvät valokuvat esittivät vierailuja, koiran ulkoilutusta, juhlia ja verkkoyhteydenpitoa kotimaahan. (Janhonen-Abruquah 2010: 99, 122–123.)

3.5 Maahanmuuttajanaisten kerhotoiminta

Tässä alaluvussa käsitellään maahanmuuttajanaيسille suunnattua kerhotoimintaa ja siihen liittyvää tutkimusta. Ensimmäiseksi perehdytään hieman erilaisten järjestöjen ja yhdistysten, myös Suomen Punaisen ristin, naisille suunnattuun kerhotoimintaan. Luvussa esitellään omissa alaluvuissaan tutkimuksen aiheena olevat SPR:n kerhot: Naisten kerho ja Suomi-kerho, jotka kummatkin ovat naisille suunnattuja. Kummankin kerhon osalta tutustutaan sen perustamiseen, tavoitteisiin, ohjaukseen ja kävijöihin.

Miika Pyykkönen on käsitellyt artikkelissaan *Naiset maahanmuuttajien yhdistyksissä* maahanmuuttajanaisten osallistumista yhdistystoimintaan. Pyykkönen toteaa suurimman osan maahanmuuttajien perustamista yhdistyksistä olevan pakolaistaustaisten perustamia, mikä tukee tämänkin tutkimuksen johtavaa ajatusta siitä, että yhteisöllinen toiminta on erittäin tärkeää turvapaikanhakijoille. Yhdistyksien toiminnassa olevat vapaaehtoiset selittivät toimintaansa so-

siaalisista lähtökohdista, joiden mukaan uudessa ympäristössä on vaikeaa luoda sosiaalisia suhteita, joiden muodostamisessa yhteinen toiminta auttaa. Yhdistyksissä mukana olevat naiset ovat kokeneet olevansa mukana vaikuttamassa yhteisönsä. Vain naisille suunnatuissa yhdistyksissä naisten toimintaa näytti värittävän tahto vahvistaa naisten asemaa sekä heidän välistä solidaarisuuttaan. Naisten yhdistystoiminta oli hyvin monipuolista, mukana oli esimerkiksi ruoanlaittokerhoja, käsitöitä, opetusta, yhdessäoloa ja tukipalveluita, mikä näyttääkin olevan varsin tyypillistä naisten kerhoille. Naisten monietniset yhdistykset pyrkivät samaan kuin Naisten kerho eli saattamaan erilaisista etnisistä taustoista tulevia henkilöitä yhteen ja ehkäisemään syrjäytymistä. Suomalaistaustaisten naisten läsnäolo tukee sopeutumista uuteen ympäristöön. (Pyykkönen 2007.)

SPR:n maahanmuuttajatoimintaan liittyviä asioita ovat pro graduissaan tutkineet esimerkiksi Maria El Said ja Sanna Patja (2011) sekä Irene Hursti opinnäytteessään (2002). Hurstin aiheena oli SPR:n maahanmuuttajien ja ystävävälityksen neuvonnan kehittäminen, joten tutkimus on aihepiiriltään lähellä omaa tutkimustani. Hieman uudempaa tutkimusta edustaa El Saidin ja Patjan SPR:n ystävätoimintaan liittyvä tutkimus, jossa tarkasteltiin vapaaehtoisten kokemuksia toiminnasta. Tuloksien perusteella esimerkiksi yksityisyyden ja henkilökohtaisten suhteiden rajaaminen oli toisinaan haastavaa. Tämänkaltaisia kokemuksia on ollut myös tässä tutkimuksessa mukana olevissa kerhoissa, joissa vapaaehtoiset toisinaan kokevat, että maahanmuuttajat pyrkivät henkilökohtaisempaan suhteeseen kuin mihin vapaaehtoinen on valmis. Ystävätoiminta on tarkoitukseltaan lähellä esimerkiksi Naisten kerhon toimintaa, koska kummankin tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja purkaminen. SPR järjestää edelleenkin ystävätoimintansa osana esimerkiksi Tulijan tukena -kurseja, joiden tarkoitus on auttaa maahanmuuttajia kotoutumaan.

3.5.1 Naisten kerho

Naisten kerho on kolmen opettajan ohjaama ryhmä, jossa maahanmuuttajanaiset ja suomalaisnaiset voivat kohdata toisiaan mutkattomissa merkeissä. Toiminnalla pyritään ehkäisemään sekä suomalaisten että maahanmuuttajanaisten syrjäytymistä. Kerhon tarkoitus onkin luoda

kontakteja ja ystävyysuhteita naisten välille, jolloin kotoutuminen ja kielenoppiminen pääsevät kunnolla vauhtiin. Lisäksi ennakkoluulot hälvenevät puolin ja toisin. Tässä alaluvussa esitellään Naisten kerhon perustamista ja sen toiminnan aloittamista.

Minä ja opettajakollegani olemme kumpikin työskennelleet valmistavassa luokassa opettajina useamman vuoden. Työssämme havaitsimme, että oppilaiden äidit olivat usein kotona lasten kanssa: heillä ei ollut kielitaitoa, kulttuurintuntemusta, eikä kontakteja perheen ulkopuolella. Pohdimme kumpikin tahollamme, että kunnassa olisi mahdollisesti tarvetta kerholle, joka olisi suunnattu maahanmuuttajanisille ja suomalaisnaisille. Kerhon kautta naiset voisivat saada kontaktin vertaisryhmäänsä, sekä päästä matalan kynnyksen toiminnalla mukaan elämänmenoon ja kodin ulkopuolisiin aktiviteetteihin. Olimme kumpikin myös sitä mieltä, että asennekasvatus ja kulttuurikasvatus lähtevät kotoa, ja halusimme luoda paikan, jossa kantaväestöä edustavat ja maahanmuuttajanisaiset voisivat kohdata toisensa ja oppia kieltä ja kulttuuria vapaassa toiminnassa, jutellen ja puuhaillen. Kerhon tuli perustua vapaaehtoisuuteen.

Yhdessä päätimme perustaa kerhon syksyllä 2015. Mukaan tuli myös kolmas opettaja, joka itse on maahanmuuttaja. Halusimme taustallemme jonkin organisaation tai yhdistyksen, jotta kerholla olisi tukea ja uskottavuutta. Taustaorganisaatioksi pyysimme Suomen punaista ristiä, sillä SPR on tunnettu ja hyvämaineinen organisaatio. SPR oli kiinnostunut ajatuksesta ja suhtautui ideaan kannustavasti. Palaveroituamme heidän edustajansa kanssa päätimme aloittaa kerhon.

Kerhoa päätettiin pitää kaksi kertaa kuukaudessa, ja meidän osaltamme siellä tarjottaisiin kahvia ja teetä. Muutoin päätimme, että ohjelmaa ei ole, ennen kuin kerho pääsee vauhtiin. Halusimme, että kerho muokkautuu siellä käyvien naisten tarpeiden ja toiveiden perusteella, eikä sisällä ohjausta. Ainoastaan, jos keskustelua ei syntyisi, me ohjaisimme hiukan tilannetta.

Loimme kerholle Facebook-ryhmän ja jaoimme kutsua ystävillemme. Päätimme pitää ryhmän suljettuna, koska meistä sen seinällä kirjoitettavat asiat, eivät kuulu muille. Kerhon mainos oli myös paikallislehdessä. Valmistauduimme siihen, että kerhon toiminnan käynnistyminen kunnolla veisi oman aikansa, koska kohderyhmäämme ei ole helppo tavoittaa kieliongelmiensä ja mahdollisen syrjäytymisen vuoksi. Kerhon alkutaival oli hidas, mihin olimme on-

neksi varautuneet. Ensimmäisillä kerhokerroilla paikalla oli vain pari henkilöä, välillä maahanmuuttajia ja välillä suomalaisia. Syksyllä 2015 kuntaan perustettiin uusi vastaanottokeskus, jonka perustaminen toi mainosten ohella kerhoon lisää väkeä. Toimintamme lähti toden teolla käyntiin joulun alla 2015. Keväällä 2016 kerhon tyypillisiksi kävijöiksi ovat muodostuneet turvapaikanhakijanaiset ja pitemmän aikaa paikkakunnalla asuneet maahanmuuttajanaiset sekä joukko suomalaisnaisia. Kerhon toiminta on vilkasta.

3.5.2. Suomi-kerho

Suomi-kerhon perustaminen oli suoraa seurausta Naisten kerhon toiminnalle. Vastaanottokeskuksen perustamisen jälkeen Naisten kerhoon tuli kymmeniä uusia naisia, joista kukaan ei kuitenkaan puhunut suomea, harva englantiakaan. Päätimme käyttää pari kerhokertaa Opettajat ilman rajoja -verkoston (2016) Suomen kieli sanoo tervetuloa -materiaalin avulla pidettäviin suomen kielen tuokioihin, koska paikalla ei ollut kuin vastaanottokeskuksen asiakkaita. Kyseessä olevat tuokiot perustuvat toistoon, eivätkä vaadi luku- tai kirjoitustaitoa. Tuokiot menivät mainiosti ja naiset olivat innokkaasti mukana toiminnassa ja alkoivat tehdä muistiinpanoja ja kysellä aktiivisesti.

Koska kerho oli jäämässä joululomalle, mutta naiset olivat ehtineet osallistua kerhon toimintaan vasta kaksi kertaa, päätin pitää heille joululoman aikana joka viikko yhden tuokion suomea. Naiset olivat hyvin innostuneita edelleen ja pyysivät paljon esimerkkejä ja ehdottelivat aiheita tunneille. Naisten kerhon palatessa joululomalta naiset jäivät kaipaamaan suomen kielen tuokioita, joten päätin ryhtyä pitämään niitä kerhomaisesti, joka toinen viikko.

Kevääseen 2016 mennessä aiheina on ollut aakkoset, tutustuminen, tarpeiden ilmaiseminen, ajanilmaukset, kaupassa asiointi ja ruokasanasto. Turvapaikanhakijanaiset ovat osallistuneet aktiivisesti kerhon toimintaan ja osoittaneet kerhossa käydessään, että ovat harjoitelleet opittuja asioita myös kotona. Suomi-kerho on tällä hetkellä naisille avoin suomen kielen kerho, jossa voi opetella suomen alkeita. Tavallisesti esittelen ensin opittavan asian ja siihen liittyvän sanaston, minkä jälkeen jakaudumme pieniin ryhmiin harjoittelemaan fraaseja, joita voi käyttää

esimerkiksi vaateostoksilla. Kerhon toimintaan osallistuu vaihteleva joukko vapaaehtoisia suomenkielisiä naisia, jotka auttavat naisia kirjoittamisessa ja lukemisessa sekä harjoittelemisessa.

4 MENETELMÄT

Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä sekä teorian että käytännön tasolla. Ensimmäinen alaluku käsittelee yleisesti kvalitatiivista ja fenomenologis-hermeneuttista tutkimusotetta sekä tutkimuskysymyksiäni. Toisessa alaluvussa keskitytään avoimen haastattelun ja etnografian aineistonkeruumenetelmiin teorian ja oman tutkimukseni käytännön tasolla. Viimeisenä alaluvun aihe on aineiston analyysi, joka tutkimuksessani on teoriaohjaava sisällönanalyysi.

4.1 Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusperinne

Tutkimukseni on laadullinen. Laajalla kvalitatiivisen tutkimuksen kentällä tutkimukseni sijoittuu fenomenologis-hermeneuttiselle alueelle, jossa tutkimuksen kohteena ja tutkijana on ihminen ja hänen eri ilmiöistä omien kokemuksensa kautta muodostamansa merkitykset samalla kuitenkin tiedostaen, että ihminen on oman yhteisönsä tuote (Tuomi & Sarajärvi 2013: 34).

Fenomenologiselle teorialle tyypillinen ajatus on, että yhteisö kasvattaa ihmisen luomaan merkityksiä ympäristöstään yhteisön luoman todellisuuden valossa (Tuomi & Sarajärvi 2013: 34). Toisin sanoen esimerkiksi suomalaisen naisen ja irakilaisen naisen kokemukset miesten läsnäolosta erilaisissa tilanteissa eroavat keskenään, minkä syyt kietoutuvat kulttuuriin taustaan ja yhteisöön. Tämä asetelma kokemusten tulkinnanvaraisuudesta on läsnä jo tutkimuskysymyksiä hahmoteltaessa, sillä myös tutkijan yhteisö on muokannut tämän tapaa luoda merkityksiä, minkä seurauksena tutkimuskin perustuu tietynlaisille kulttuurisille asenteille ja oletuksille.

Hermeneuttista perinnettä tutkimuksessani puolestaan edustaa halu ymmärtää ja tulkita tutkimushenkilöideni kokemuksia aiemmin tietämyksiäni valossa. Hermeneuttisen perinteen käsitteet esiymmärrys ja hermeneuttinen kehä muodostavat jatkumon, jossa esiymmärrys ja kustakin

aiheesta saatu uusi ymmärrys kehittyvät hermeneuttiseksi kehäksi, jolla uusi tieto muuttuu esitiedoksi ja pohjaksi uudelleen muotoutuvalle ymmärrykselle. Tavoitteeni onkin saada tunnettu tiedetyksi eli tulkita aineistoani nojaten aiempaan teoriaan ja löytää aineistostani käytännössä se, mitä teoriassa todetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2013: 35.) Tutkimukseni perustuu seuraavalle argumentille:

Suomen kielen oppiminen ja suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisnaisiin tutustuminen vain naisille suunnatussa kerhotoiminnassa on pohjoissuomalaisen vastaanottokeskuksen turvapaikanhakijanaishenkilöille monella tavoin merkityksellistä, koska sillä on vaikutusta heidän elämänlaatuunsa ja kotoutumiseensa.

On kuitenkin vaikea sanoa, millainen merkitys kielenoppimisella ja kulttuurin tuntemuksella todellisuudessa on henkilökohtaisella tasolla ja mitkä asiat naisten mielestä ovat merkityksellisiä. Tutkimuksessani pyrin löytämään perustelut argumentilleni seuraavien tutkimuskysymysten avulla.

1. Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomen kielen oppimisen vaikutuksista heidän elämäänsä?
2. Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomalaisen kulttuurin tuntemuksen ja verkostoitumisen vaikutuksesta heidän elämäänsä?
3. Mitä merkitystä naisille on sillä, että kerhotoiminta on naisille suunnattua?
4. Millaista tukea tutkijan havainnot antavat edellisiin asioihin?

Tutkimuskysymykseni ilmentävät halua tuoda esille nimenomaan tutkimushenkilöiden kokemuspiiriä. Näiden kysymysten avulla toivon voivani tuoda esille tutkimuksessani tutkimushenkilöiden itsensä merkityksellisinä pitämiä aihepiirejä, jolloin heidän todellisuudessaan tärkeät asiat korostuvat. Analyysissä pyrin hahmottelemaan aineistostani kokonaisuuksia, jotka erityisesti nousevat esille haastattelussa ja kytkemään niitä aiempaan tutkimukseen sekä omiin kokemuksiini kerhotoiminnan ohjaajana toteuttaen näin hermeneuttisen kehän ideaa. Omien ko-

kemuksieni uskon myös antavan vahvistusta tutkimuksen luotettavuudelle, mikäli pystyn toteamaan tutkimushenkilöiden kokemusten ja omien havaintojeni yhtenevän ainakin osittain. Toisaalta ristiriidat ovat myös mielenkiintoinen tulos ja synnyttävät omat tulkintansa.

4.2 Aineiston keruu

Valitsin aineistonkeruumenetelmikseni avoimen haastattelun ja havainnoinnin, joita käsittelemässä alaluvussa ensin teorian ja sitten käytännön toteutuksen tasolla oman aineistonkeruunäkökulmasta

4.2.1 Avoin haastattelu ja havainnointi teoriassa

Pohtiessani aineistonkeruumenetelmien soveltuvuutta omaan tutkimukseeni pidin haastattelua parhaana vaihtoehtona. Haastattelun joustavuus tuntui hyvältä piirteeltä tilanteessa, jossa haastattelu käydään sekä tutkittavalle että tutkimushenkilöille vieraalla kielellä eli englanniksi. Mahdollisuus tarkentaa ja selventää keskustelua on tuolloin erittäin tärkeä. Haastattelun hyviä ja huonoja puolia arvioitaessa oli mielenkiintoista pohtia, mikä haastattelijan ja haastateltavan rooli haastattelussa on ja kuinka ne vaikuttavat toisiinsa.

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen mukaan ihminen tutkii ihmistä, ja siksi kumpikin jättää jälkensä tutkimukseen ja sen tuloksiin. Alasuutarin (1999) mukaan naisten väliset haastattelutilanteet muodostuvat usein muita haastattelutilanteita luottamuksellisemmiksi ja muistuttavat enemmän tuttavien kahvihetkeä tai terapiaistuntoa. On syytä olettaa, että luottamuksellinen suhde haastattelussa lisää myös saadun tiedon syvyyttä. Luottamuksen merkitys korostuu omassa tutkimuksessani, koska tutkimushenkilöni ovat turvapaikanhakijoita, jotka suhtautuvat erittäin varovasti henkilökohtaisten tietojensa leviämiseen ja anonymiteettiinsä. Tästä syystä on myös tärkeää, että haastattelijalla on tuttu henkilö, johon he jo ennestään luottavat. Ongelmallista tutun henkilön haastattelussa voi olla, että keskustelussa saattaa tulla

esille asioita, jotka tiedetään toisen tietävän, ja jotka siksi itsestäänselvyyksinä jäävät mainitsematta, kuten Alasuutari esittää Willner-Rönholmin (1990, 47) todenneen. Mielestäni on myös mahdollista, että omassa haastattelussani asemani tutkimushenkilöiden kerho-ohjaajana vaikutti saamiini vastauksiin ja siten tuloksien uskottavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tämä aspekti. Saattaa olla, että vastaukset ovat myönteisempiä kuin todelliset kokemukset. Avoimessa haastattelussa, jossa tutkimushenkilö on vapaa vastaamaan haluamallaan tavalla, voi tätä valintaa kuitenkin käyttää myös tulkinnan apuvälineenä analyysissä, koska se kertoo myös haastateltavan logiikasta. Mitä hän olettaa haastattelijan tahtoneen tietää tai millaista tietoa hän näyttäisi olevan hyvien tapojen mukaisesti velvoitettu antamaan. Tästä voi olla apua esimerkiksi tilanteessa, jossa vastaus on yllättävä tai äärimmäisen ylistävä, kuten joissakin kohdin omassa haastattelussani. (Alasuutari, Pertti 1999:142–151; Tuomi & Sarajärvi 2013:34, 72–74.)

Aineistoni on kahden tutkimushenkilön ja haastattelijan välinen avoin haastattelu, jossa on keskustelunomainen sävy. Tuleekin ottaa huomioon, että tämän tyyppisessä haastattelussa eivät keskustele vain haastattelija ja haastateltava vaan myös haastateltavat keskenään. Tutkimushenkilöni ovat keskenään tuttuja ja tuntevat myös minut. Toinen heistä on koulutetumpi ja myös selvästi vanhempi kuin toinen, mikä asettaa heidät tietynlaiseen valtasuhteeseen. Lisäksi vanhempi heistä on myös tulkki haastattelutilanteessa, joka vaikuttaa siihen, välittykö tulkattavan sanoma sellaisena kuin oli tarkoitus. Yksilöhaastatteluun verrattuna ryhmähaastattelun etuna voisi mainita, että tällaisessa vuorovaikutustilanteessa myös ryhmän väliset kulttuuriset piirteet tulevat mahdollisesti näkyviksi. Haastateltavat saattavat myös tuoda lisää sisältöä haastatteluun, kun kysymys synnyttää heidän välillään merkitysneuvotteluja. (Alasuutari, Pertti 1999:151–155.)

Haastattelumenetelmäni on avoimen haastattelun ja teemahaastattelun välimaastossa. Haastattelurunkoni on erittäin kevyt, eikä sisällä tutkimuskysymysteni määrittelemien aiheiden lisäksi lainkaan ennalta määriteltyjä tarkentavia kysymyksiä, vaan tarkoitukseni on tarkentaa aihetta haastattelutilanteessa vain, jos keskustelu siirtyy liian kauas tutkimusongelmistani. Rajanveto avoimen haastattelun ja teemahaastattelun välillä on häilyvä, mutta Tuomen ja Sarajärven mukaan (2013:76–77) sitä voi hahmottaa esimerkiksi sen perusteella, onko oletettavaa, että tutkimushenkilöt pystyvät hahmottamaan tutkittavaa ilmiötä nimettyjen teemojen perusteella

vai onko parempi lähestyä asiaa yleisemmin ja antaa tutkittavien vastata oman ymmärryksensä mukaisesti. Omassa tutkimuksessa pyrin lähestymään asiaa yleisemmällä tasolla, enkä puhu haastattelussani esimerkiksi kielen vaikutuksista identiteettiin tai kotoutumiseen, vaan yleisesti tutkittavien elämään.

Kuten aiemmin tutkimuskysymyksiäni esitellessäni tuli ilmi, tarkoitukseni on peilata tutkimushenkilöiden kokemuksia omiin havaintoihini kerhonoajaajana. Havainnointi ainoana tutkimusmenetelmänä on laaja ja haastava. Pohtiessani tutkimusasetelmaani ja tutkimushenkilöitäni totesin sen myös olevan kenties huono valinta päämenetelmäksi, sillä toivon saavani esille nimenomaan turvapaikanhakijanaisten näkökulman, ja mikäli käyttäisin havainnointia ainoana menetelmänä, näkökulmaksi jäisi vain omani. Lisäksi etnografia aineistonkeruun menetelmänä vaatii usein pitkähkön tutkimusajan, jotta saavutettaisiin syvälinen perehtyminen tutkittavaan ilmiöön. Havainnointi toimii mielestäni kuitenkin erittäin hyvänä tukena, kun suhteuttan tutkimushenkilöiden haastattelussa esille tuomia aihepiirejä heistä kerhoissa tekemiini havaintoihin. Tämä lisää mielestäni tuloksien luotettavuutta, koska aineistoa on hankittu monipuolisemmista lähteistä. Tutkimukseni havainnointiin perustuva aineisto on hyvin lähellä eettisesti arveluttavaa piilotutkimusta, jossa tutkittavat eivät tiedä olevansa osa tutkimusta, vaikka heidän toimintaansa havainnoidaan. Mielestäni tutkimukseni ei kuitenkaan ole epäeettinen, sillä kerhoa perustettaessa kerroin selkeästi myös tekeväni kerhosta tutkimusta. Lisäksi kerhon toiminnasta on julkaistu lehtijuttu, jossa myös kerrottiin kerhon olevan tutkimukseni aiheena. Havainnoilleni oli mielestäni kuitenkin eduksi, että olen luonnollinen osa ryhmää sen ohjaajana, eikä tutkimusasetelma liikaa korostunut ja päässyt vaikuttamaan naisten toimintaan kerhossa. Eettisyyttä lisää myös mielestäni se, että aineistoni koostuu yleisistä havainnoista, eikä tutkittavia ole siinä nimetty tai osoitettu tunnistettavasti. En myöskään tuo päiväkirjamerkintöjäni esimerkkiä enemmän esille, jotta tunnistettavuus olisi mahdollisimman vähäinen. (Tuomi & Sarajärvi 2013:81–82.)

4.2.2 Avoin haastattelu käytännössä

Aineisto koostuu yhdestä kahden tutkimushenkilön yhteisestä avoimesta haastattelusta. Lisäksi analyysiäni on tukemassa omista kokemuksistani koostuva päiväkirjamainen kooste Naisten kerhon ja Suomi-kerhon tapaamiskerroista. Avointa haastattelurunkoa kootessani keskityin tutkimuskysymyksiini ja tavoitteisiini haastattelussa. Halusin pitää haastattelurungon hyvin kevyenä, jolloin aihepiirit olivat tiettyjen aihealueiden sisällä naisten johdateltavissa. Haastattelurunko oli seuraavanlainen:

1. Mitä merkitystä Suomi-kerhossa ja Naisten kerhossa käymisellä on sinulle? Miksi?
2. Miten sinun elämäsi on vaikuttanut se, että olet tutustunut suomalaisiin naisiin ja suomalaiseen kulttuuriin? Miksi?
3. Miten sinun elämäsi on vaikuttanut se, että olet oppinut suomen kieltä? Miksi?
4. Mitä merkitystä sinulle on sillä, että kerhossa käy vain naisia? Miksi?

Ensimmäinen kysymys on toisaalta lämmittelevä, mutta toisaalta antaa mahdollisuuden tuoda esille erilaisia mieleen juolahtaneita asioita, jotka mahdollisesti kuitenkin liittyvät myös varsinaisiin aihepiireihin. Tällä kysymyksellä toivoin pääseväni käsiksi niihin kokemuksiin, jotka naisilla ovat päällimmäisinä mielessä. Kysymykset 2-4 ovat tutkimuskysymyksiin kytkeytyneitä ja varmistivat, että aineistossa esiintyy eri aihepiirejä koskevia asioita.

Tutkimushenkilöikseni pyysin kaksi irakilaista turvapaikanhakijanaista. Pidän kahta tutkimushenkilöä riittävänä, koska tutkimukseni tarkoitus ei ole tuottaa tilastollisia yleistyksiä, vaan löytää aiemman teorian kanssa keskustelevia kokemuksia ja esimerkkejä naisille suunnatun kerhotoiminnan vaikutuksista heihin. Tutkimushenkilöni ovat mielestäni tyypillisiä Naisten kerhossa ja Suomi-kerhossa käyviä turvapaikanhakijanaisia. He myös osallistuvat säännöllisesti Naisten kerhoon ja Suomi-kerhoon sekä edustavat kahta kerhoissa eniten edustettuna olevaa etnistä ryhmää, arabeja ja kurdeja. Tutkimushenkilöni ovat hyvin varovaisia tietojensa leviämisen suhteen, sillä he pelkäävät väärin tahojen tunnistavan heidät, joten heidän nimensä ovat ainoastaan tutkimusluvissa. Keräsin heiltä kuitenkin suppeat taustatiedot, joilla voi olla

vaikutusta tutkimuksen tuloksiin. Taustatiedot, jotka otin huomioon, olivat ikä, aiempi kielitaito, kotimaa, etninen ryhmä ja koulutuksen taso. Mielestäni aiemmalla kielitaidolla on merkitystä, koska se vaikuttaa siihen, onko kerhossa kävijällä jo mahdollisesti kokemusta vieraan kielen opiskelusta. Samoin koulutustaso saattaa antaa osviittaa, kuinka opiskelu sujuu tai, millainen asenne sitä kohtaan on. Tutkimushenkilöni ovat:

1. Fatima, 47-vuotias, aiempi kielitaito: arabia ja englantia, kotimaa Irak, arabi, yliopistokoulutus
2. Saja, 35-vuotias, aiempi kielitaito: kurdi ja arabia, kotimaa Irak, kurdi, alakoulu

Tutkimushenkilöiden anonymiteetti on varmistettu käyttämällä keksittyä nimeä. Valitsin tutkimushenkilöikseni Fatiman, koska hän puhuu erittäin hyvää englantia ja edustaa koulutettua turvapaikanhakijanaisten ryhmää sekä Sajan, joka puolestaan edustaa vähemmän koulutettua ryhmää. Haastattelu käytiin englanniksi, koska naisten suomen kielen taito on vielä hyvin alkeellisella tasolla.

Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna työhuoneessani, koska se on hiljainen ja rauhallinen paikka ja aika. Fatima toimi haastattelussa tulkkina Sajalle. Päädyin yhteishaastatteluun, koska arvelin, että keskustelullisempi sävy voisi tuoda esille useampia asioita aihealueisiin liittyen kuin yksilöhaastattelu. Lisäksi kustannussyistä puhelintulkkkaus ei mielestäni ollut hyvä vaihtoehto. Olen myös sitä mieltä, että tutussa ryhmässä haastattelu oli luottamuksellisempi ja sujuvampi kuin vieraan tulkin kanssa. Kerhoissa muodostunut hyvä suhde tutkimushenkilöihin edisti haastattelun ilmapiiriä.

Nauhoitin haastattelun Zoom H1 -tallentimella. Haastattelun alussa pyysin tutkimushenkilöitä allekirjoittamaan tutkimusluvut, jotka ensin käänsin heille englanniksi (Liite 1). Lisäksi ohjeistin tutkimushenkilöitä puhumaan kuuluvasti ja yksi kerrallaan, jotta englanninkielinen haastattelu olisi helpompi litteroida. Haastattelu sujui ongelmitta ja tallentui hyvin. Haastattelutilanne oli rauhallinen ja eteni siten, että Fatima vastasi yleensä ensin itse kysymykseen ja käänsi sitten Sajan vastauksen. Pyysin pitämään vastaukset selkeästi erillään toisistaan.

Haastattelu kesti noin 90 minuuttia ja sen litteraatti on 14 sivua. Litterointini tarkkuus on sanasta sanaan, johon on lisätty merkityksellinen oheistoiminta kapiteeleilla ja tähdellä (*). Olen merkinnyt myös taukoja lukemisen helpottamiseksi. Mielestäni oli kuitenkin tarpeetonta merkitä taukojen pituuksia kovin tarkasti. Lyhyt tauko on merkitty yhdellä pisteellä (.) ja pitkä kahdella pisteellä (..). Kahdella ajatusviivalla (– –) olen merkinnyt katkoa esimerkissä, eli olen poistanut välistä pätkän, joka ei liity esimerkkiin. En ole merkinnyt intonaatioita tai päälle puhumisia. En myöskään ole korjannut Fatiman tai Sajan englannin virheitä, vaan olen pyrkinyt litteroimaan nekin, kuten he asiat ilmaisivat. Tämä antaa mielestäni paremman kuvan haastattelutilanteesta ja toisaalta tulkintojeni oikeellisuudesta. Samasta syystä olen pyrkinyt suomenoksissa jäljittelemään naisten puhetapaa. Tässä esimerkki 1 litteraatista:

1) *MUODOSTAA PUPUNKORVAT SORMILLA PÄÄHÄN

F: no they made this just to shut up our mouth because we always say where is the school where is the school . i already attend to school and finish the first level . it was perfect you know that was teacher it's perfect in all the word she all the time jumping and showing and make that moves . some day if she was talking about a rabbit and they couldn't understand she made like this * and start to jump she's perfect

F: ei he tekivät tämän vain sulkeakseen meidän suumme koska me sanomme aina missä on koulu missä on koulu . minä osallistuin jo aiemmin kouluun ja suoritin ensimmäisen tason . se oli täydellistä tiedätkö opettaja oli täydellinen sanan kaikessa merkityksessä hän koko ajan hyppi ja näytti ja teki liikkeitä . jonain päivänä hän puhui jäniksestä ja he eivät ymmärtäneet hän teki näin * ja alkoi hyppiä hän on täydellinen

Käytin litteraatin tekemisessä ilmaista Express Scribe Transcription Software -ohjelmaa, johon voi ladata haastattelun mp3-muodossa sekä soittaa ja kirjoittaa litteraatin samalla ohjelmalla. Aineisto on tallennettu sekä tietokoneelleni että pilvipalveluun, johon pystyy tallentamaan myös äänitiedostoja.

4.2.3 Havainnointi käytännössä

Havainnointini Naisten kerhon ja myöhemmin myös Suomi-kerhon toiminnasta on hyvin yksinkertaisesti toteutettua. Perinteisellä kynä ja paperi -menetelmällä olen kirjannut kerhon jälkeen, mitä kerhossa kulloisellakin kerralla on tehty ja millaista materiaalia käytetty. Lisäksi

olen merkinnyt, tapahtuiko jotain huomionarvoista tai kiinnittyikö huomioni johonkin tiettyyn asiaan. Toisinaan olen kirjoittanut myös havaintojeni herättämiä ajatuksia muistiin mahdollista myöhempää tarvetta varten. Alun perin suunnittelin havainnoinnissa keskittyväni vain tiettyihin asioihin, mutta totesin, että lopultakaan en voi valmiiksi tietää, mihin asioihin haastattelussa pureudutaan, joten pidin parempana kirjata kaikenlaista mielenkiintoista, jolloin on todennäköisempää, että minulla on muistissa kattavasti kerhoissa tapahtuneita asioita. Asioita, joihin olen kiinnittänyt huomiota ovat esimerkiksi naisten käyttäytyminen silloin, kun miehiä ei ole paikalla, osallistuminen kerhotoimintaan, mieliala, ujous ja rohkeus jne. Tässä esimerkki 2 päiväkirjasta:

2) – – Kävi ilmi, etteivät he osanneet ääntää kaikkia suomen aakkosia suomalaisittain, joten he toivoivat seuraavalle kerralle aakkosia ja ääntämistä.

Huomasin, että ihmisillä on ihan uskomaton tarve voida kommunikoida muiden ihmisten kanssa. Vaikka osaisi vain joitakin ilmauksia suomeksi, voi jo vitsailla ja viittomalla ja ilmeillä ja eleillä kertoa paljon monimutkaisempia juttuja, kuin voisi kuvitella. – –

Havaintojani on koottu päiväkirjamaisesti ruutuvihkoon. Aineistoa säilytän muiden kerhojen ohjaamiseen liittyvien tavaroiden joukossa kotonani.

4.3 Aineiston analyysi

Tässä alaluvussa käsittelen aineistoni analyysiä. Valitsin metodiksi sisällönanalyysin alalajin, teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Käsittelen ensin yleisesti tätä analyysimenetelmää, minkä jälkeen esittelen käytännössä analyysiprosessiani.

4.3.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on sekä itsenäinen analyysimenetelmä että teoreettinen kehys, jonka avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Sisällönanalyysin eteneminen on melko yksiselitteistä:

Päätetään tutkimusaihe ja kiinnostuksen kohde, joihin omassa aineistossa keskitytään. Kerätty aineisto käydään tarkoin läpi, haastattelu litteroidaan ja omaan tutkimukseen liittyvät asiat merkitään ja luetteloidaan, muu jää pois tutkimuksesta. Relevantiksi todettu aineisto luokitellaan tai teemoitetaan, minkä jälkeen siitä kirjoitetaan raportti. Omassa tutkimuksessani aineiston luokittelutapana on teemoittelu, joka tarkoittaa aineiston pelkistämistä ja ryhmittelyä sen perusteella, mitä eri teemoista sanotaan. Tässä tutkimuksessa aineisto jakautuu luontevasti tutkimuskysymysten avulla eri ryhmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013:91–93.)

Teoriaohjaavalle sisällönanalyysille luonteenomainen piirre on luokittelun johtuminen aineistolähtöisen alun jälkeen takaisin taustateorian mukaisiin luokkiin mitä yleisemmälle tasolle siirrytään. Omassa tutkimuksessani aiemmat tietoni ja käsitykseni kielenoppimisesta, kulttuurintuntemuksesta ja naisten välisestä toimintakulttuurista vaikuttavat tutkimusasetelmaani, kysymyksenasetteluihini ja vaikuttavat siten myös tuloksiin. Tästä syystä analyysimenetelmäni ei ole vain aineistolähtöinen, vaikka annankin tutkimushenkilöiden äänen voimakkaasti ohjata analyysia. Erityisesti menetelmän teoriaohjaavuus näkyy tuloksien raportoinnissa, jossa ne pyritään kytkemään aiemmin tunnettuun tietoon. (Tuomi & Sarajärvi 2013:95–100.)

Analyysin alussa analyysiyksiköt eli omaan analyysiin valitut aineistonäytteet valitaan tutkimusasetelman ja logiikan mukaisesti niin, että aineisto kuitenkin ohjaa ryhmittelyä siitä nousevien esimerkkien kautta. Loppuvaiheessa aineisto ohjataan teorian tai taustatiedon määrittämiin luokkiin. Analyysin edetessä aineistosta haetaan vastauksia omiin tutkimuskysymyksiin. Nämä omaan tutkimukseen liittyvät asiat pelkistetään ilmauksiksi, jotka kuvaavat näytettä. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään. Ryhmittelyllä on suuri vaikutus tutkimuksen tuloksiin, sillä tutkijan ääni kuuluu voimakkaana hänen tehdessään valintoja siitä, mitkä asiat kuuluvat samaan luokkaan. Kategorioita yhdistellään edelleen, kunnes ne edustavat pääkategoriaa. Tämän luokittelukokonaisuuden avulla vastataan tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013:101–102.)

4.3.2 Aineistonanalyysi käytännössä

Aineistonanalyysi omassa tutkimuksessani oli melko yksinkertainen, koska jo haastattelussa tutkimuskysymyksieni mukaiset aihepiirit ohjasivat keskustelua. Ensimmäinen askel aineistoni analyysissä oli haastattelun litterointi. Litteroituani aineistoni tulostin sen ja kävin tulostetun tekstin läpi joitakin kertoja. Tämän jälkeen korostin erivärisillä yliviivaustusseilla eri tutkimuskysymyksiin liittyvät tekstiosuudet. Kielenoppimiskokemuksien koodiväri oli vihreä, kulttuurikokemuksiin liittyvät asiat korostin violetilla ja naisille suunnatun kerhotoiminnan väri oli punainen. Mielestäni kokonaisuutta oli helpompi hahmottaa tulosteiden avulla kuin tietokoneen näytöllä. Poimittuani tutkimusasetelmaani koskevat kohdat tulosteesta tein saman uudelleen tietokoneella, jotta sain aineiston takaisin digitaaliseen muotoon. Nämä katkelmat järjestin aihepiireittäin Excel-taulukoksi. Tekstinäytteen viereen muodostin näytettä kuvaavan pelkistetyn ilmaisen (Tuomi & Sarajärvi 2013:109). Pyrin miettimään, mikä on näytteen perusajatus, mitä kokemusta se ilmaisee ja muodostamaan pelkistetyn ilmaisen sen perusteella. Aineiston esimerkkejä lukiessa on huomioitava, että Sajan kommentit ovat kolmannessa persoonassa, koska ne ovat Fatiman käännöksien tuotosta, kuten seuraavasta taulukostakin on nähtävissä. Taulukossa 3 on esitelty pelkistämisprosessia.

Taulukko 3. Esimerkki suomen kielen oppimiseen liittyvien haastattelun osien pelkistämisestä

ALKUPERÄINEN ILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
she says that there is no teach in this time (S puhuu) she says that only hour three times a week and she didn't get she get nothing from it (Saja 35)	TURHAUTUMINEN YLEISEEN SUOMEN OPETUKSEEN
or yes that's why so for me it's very nice i once said that before and always say that it's one day a week in paradise for me (Fatima 47)	SUOMEN OPPIMISEN ILO
she says that she is very happy because she go outside the room and also she learn every time she learn a new things (arabiala) she says that all the women kurdish women also says that it was it is very good it is very good and let us going outside the room help us in many things that we learn every time she says that (Saja 35)	TILAISUUS OPPIA UUSIA ASIOITA

Pelkistettyäni ilmaukset tulostin taulukon ja leikkasin kaikki ilmaukset pelkistyksineen suikaleiksi. Nämä suikaleet järjestelin pöydälle klustereiksi eli ryhmiksi, jotka siirsin jälleen uuteen Excel-taulukkoon tietokoneelle. Ryhmittelyssä aineistoa abstrahoidaan yhä edelleen uusiin ylempiin luokkiin, kunnes saadaan yksi yhteinen luokka, kuten taulukossa 4 esitetään. (Tuomi & Sarajärvi 2013:110–111.) Omat esimerkkini yhdistyvät lopulta tutkimuskysymysten mukaisiin luokkiin, mitkä ohjaavat myös aineistoni tuloksien ryhmittelyä seuraavassa luvussa.

Taulukko 4. Esimerkki suomen kielen oppimiseen liittyvien pelkistettyjen ilmausten abstrahoinnista.

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
KIELENOPPIMISEN KAIKEN MULLISTAVA MERKITYS	KIELENOPPIMISEN KOKONAISVALTAINEN MERKITYS		
TOIVE SAADA TYÖTÄ TULEVAISUUDESSA		KIELENOPPIMISEN VAIKUTUS ARKEEN	NAISTEN KOKEMUKSIA KIELENOPPIMISEN VAIKUTUKSISTA ARKEEN SEKÄ ASIOISTA JOTKA VAIKUTTAVAT KIELENOPPIMISEEN
MAHDOLLISUUS TYÖLLISTYÄ OMALLA ALALLA	TYÖLLISTYMINEN		

5 TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään tutkimukseni tuloksia. Pysin peilaamaan tuloksia ja niiden suhdetta aiempaan tutkimukseen ja sen tuloksiin. Luvun rakenne on muodostettu tutkimuskysymysteni pohjalta. Lähestyn kutakin kysymystä omassa alaluvussaan siten, että kysymykset 1-3 saavat oman alaotsikkonsa ja oma havainnointini on sisällytetty näihin lukuihin. Ensimmäinen alaluku käsittelee tutkimuksen tuloksia yleisesti. Toisessa alaluvussa tarkastelen turvapaikanhakijanaisten kokemuksia kielenoppimisen vaikutuksista heidän elämäänsä. Kolmannessa alaluvussa aihe on turvapaikanhakijanaisten kokemukset suomalaisen kulttuuriin ja suomalaisiin naisiin tutustumisen vaikutuksista heidän elämäänsä. Neljännessä alaluvussa perehdytään turvapaikanhakijanaisten kokemuksiin kerhotoiminnan suuntaamisesta vain heille.

5.1 Yleisesti tutkimuksen tuloksista

Tuloksieni kyky vastata tutkimusargumenttiini sisältyvään väittämään perustuu sille ajatukselle, että tutkimushenkilöt nostavat esille automaattisesti ne asiat, jotka ovat päällimmäisinä heidän mielissään kuhunkin aihepiiriin liittyen. Tällöin se, että aihe tuodaan esiin, mahdollisesti useamman kerran ja hieman eri näkökulmista, indikoi sen merkittävyyttä. Pysin siis löytämään perusteita, että argumentti on tosi löytämällä erilaisia kokemuksia vaikutuksista ja vertaamalla niitä omiin havaintoihini.

Vertailllessani tutkimukseni tuloksia yleisesti huomasin, että kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden vaikutusta koskevaa aineistoa kertyi eniten. Aiheeseen liittyviä pelkistettyjä ilmauksia kertyi 25. Toiseksi eniten keskustelua herättivät kielenoppimisen vaikutuksiin liittyvät kysymykset. Pelkistettyjä ilmauksia syntyi kielenoppimisen vaikutuksia koskien 22. Naisten kokemukset liittyen kerhotoiminnan suuntaamiseen vain heille synnyttivät vähiten keskustelua. Pelkistettyjä ilmaisuja oli 10. Tutkimushenkilöiden kesken pelkistetyt ilmaukset jakaantuivat seuraavan taulukon 5 mukaisesti.

Taulukko 5. Pelkistettyjen ilmausten jakautuminen aiheen ja tutkimushenkilön perusteella.

Aihe/Tutkimushenkilö	Saja	Fatima	yhteisiä kommentteja	kommentteja aihepiiristä yhteensä
Kielenoppiminen	10	11	1	22
Kulttuuri ja sosiaaliset suhteet	9	15	1	25
Kerhotoiminnan suuntaaminen naisille	7	3	0	10
Tutkimushenkilön kommentteja yhteensä	26	29	2	57

Taulukon 5 perusteella kommentteja kertyi melko tasaisesti. Kielenoppiminen keräsi kommentteja kummaltakin lähes yhtä paljon. Kulttuuri ja sosiaaliset suhteet puhuttivat Fatimaa enemmän ja kerhotoiminnan suuntaaminen naisille oli Sajalle enemmän keskustelua herättävä aihe. Tyypiltään kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksiin liittyvät asiat kytkeytyivät mielialaan, verkostoitumiseen ja kulttuurin tuntemukseen. Kielenoppimisen vaikutuksista puhuttaessa esille nousivat pääteemoina kielenoppimisen vaikutus arkeen ja kielenoppimisen motivaatio. Naisten kokemukset kerhotoiminnan osoittamisesta heille jakautuivat miesten henkiseen vaikutukseen tilanteessa sekä fyysisiin olosuhteisiin kerhoissa eli siihen, kuinka miesten läsnäolo vaikutti tilankäyttöön seikkoihin.

5.2 Kokemukset suomen kielen oppimisen vaikutuksista

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on: Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomen kielen oppimisen vaikutuksista heidän elämäänsä? Aineistosta nousi 22 esimerkkiä liittyen kielenoppimiseen. Kahdeksi yläluokaksi muodostuivat kielenoppimisen vaikutus arkeen ja kielenoppimisen motivaatio. Käsittelen näitä yläluokkia alaluokkineen omissa alaluvun alaluvuissaan. Taulukossa 6 on esitelty kielenoppimisen vaikutuksiin liittyvät luokittelut ja pelkistetyt ilmaukset.

Taulukko 6. Kielenoppimisen vaikutusten kokemukset pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan.

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Kielenoppimisen kaiken mullistava merkitys	Kielenoppimisen kokonaisvaltainen merkitys		Kielenoppimisen kaiken mullistava merkitys
Toive saada työtä tulevaisuudessa	Työllistyminen	Kielenoppimisen vaikutus arkeen	Toive saada työtä tulevaisuudessa
Mahdollisuus työllistyä omalla alalla			Mahdollisuus työllistyä omalla alalla
Arkikielen oppiminen	Arkielämän selviytyminen		Arkikielen oppiminen
Arkikielen oppiminen			Arkikielen oppiminen
Arkielämässä selviytyminen			Arkielämässä selviytyminen
Kyky auttaa omia lapsia läksyissä			Kyky auttaa omia lapsia läksyissä
Saatu kyky kertoa itsestä suomeksi			Saatu kyky kertoa itsestä suomeksi
Kyky kertoa itsestään suomeksi			Kyky kertoa itsestään suomeksi
Kyky ymmärtää osa suomenkielisestä puheesta			Kyky ymmärtää osa suomenkielisestä puheesta
Kielenoppiminen tukee tulevaa kielenoppimista			Aiempi oppiminen voimavarana
Halu opiskella intensiivisesti	Kannustimet	Kielenoppimisen motivaatio	Halu opiskella intensiivisesti
Into opiskella itsenäisesti			Into opiskella itsenäisesti
Tarve oppia käyttökieltä lisää			Tarve oppia käyttökieltä lisää
Tilaisuus oppia uusia asioita			Tilaisuus oppia uusia asioita
Ilo suomen oppimisesta			Ilo suomen oppimisesta
Luottamus ja uskallus omaan kielitaitoon	Itsetunto		Luottamus ja uskallus omaan kielitaitoon
Opetuksen paikallaan junaaminen	Lannistimet		Opetuksen paikallaan junaaminen

Opetuksen paikallaan junaaminen			Opetuksen paikallaan junaaminen
Liian vaikealta tasolta aloittaminen			Liian vaikealta tasolta aloittaminen
Ajan valuminen hukkaan			Ajan valuminen hukkaan
Opetuksesta pois jääminen			Opetuksesta pois jääminen
PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA

5.2.1 Arki

Suurimpana arkeen vaikuttavana kielenoppimisen osa-alueena nähtiin yleinen *arkielämän selviytyminen*. Sen alle kertyi 7 pelkistettyä ilmausta. Vähemmän pelkistettyjä ilmauksia, vain 1 – 2, nousi *työllistymisestä, kielenoppimisen kokonaisvaltaisesta merkityksestä ja aiemman oppimisen näkemisestä voimavarana*.

On ymmärrettävää, että arkielämän selviytyminen nousi niin voimakkaasti esille. Juuri se on tutkimushenkilöiden elämässä tällä hetkellä varsin rajallista. Asuminen vastaanottokeskuksessa ja asioiden hoito sieltä käsin ilman kielitaitoa on haasteellista ja kysyy voimavaroja. Tilanteessa, jossa koko elämäntilanne uudistuu, korostuu arjessa selviytyminen. Aiemmin elämässä toisarvoiset seikat muuttuvat keskeisemmiksi, kun ne eivät enää olekaan itsestäänselvyksiä. Arjen selviytymiseen sisältyvät pelkistetyt ilmaukset olivat *arkikielen oppiminen* (esiintyi kaksi kertaa), *kyky selviytyä arkielämässä, kyky auttaa omia lapsia läksyissä, kyky kertoa itsestä suomeksi* (esiintyi kaksi kertaa) ja *kyky ymmärtää suomenkielistä keskustelua*. Aineistossa näkyy hyvin aikuisen ihmisen tarve pystyä hoitamaan omia asioitaan itsenäisesti. Kerhojen toiminnassa tämä on näkynyt usein toistuvana toiveena käydä läpi esimerkiksi lääkärikäyntiin tai kaupassa käyntiin liittyviä fraaseja ja sanastoja. Monilapsisten perheiden äideillä kielitaito kytkeytyy myös kykyyn auttaa lapsia läksyissä. Vastaavanlaista ongelmaa käsiteltiin myös Osallinen Suomessa -hankkeen kehittämissuunnitelmassa (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010: 90–94). Vastaanottokeskuksen lapset osallistuvat valmistavien

luokkien opetukseen ja ovat jo edellä vanhempiaan kielitaidossa. Aiemman työkokemukseni perusteella juuri tämä muodostuu nopeasti ongelmaksi, sillä olen kohdannut lukuisia perheitä, joissa lapset toimivat tulkkeina ja joissa vanhempien suomen kielen kehitys on pysähtynyt allekeisiin. On huomattava, että aikuisten tarve itseilmaisuuksiin on suuri, mikä näkyy toiveena pystyä puhumaan itsestään ja ottamaan kontaktia muihin ihmisiin. Kerhojen tapaamisissa naiset usein yrittävät kertoa itsestään ja asioistaan ja käyttävät mielellään jo oppimiaan yksittäisiä sanoja ilmauksissaan. Useimmiten heidän itseilmaisunsa koostuu ilmeistä, eleistä, omasta kielestä ja yksittäisistä suomen kielen sanoista. He myös haluavat kuulla hakemansa sanan suomeksi, jolloin oppimista tukevat erilaiset säätelyn asteet, joita käsiteltiin aiemmin luvussa 4.1. (Tammelin-Laine 2015). Enimmäkseen kerhoissa kävijät ovat edelleen tilannesidonnaisen ja toisen ihmisen ohjaaman säätelyn vaiheessa oppimisessaan. Seuraava esimerkki (1) kertoo Sajan näkemys kielestä ystäväenä, joka mahdollistaa itsenäisen elämän ja uudet kontaktit. Kielen huono hallinta eristää tehokkaasti kantaväestöstä ja mahdollisuudesta verkostoitua ja etsiä omaa paikkaansa uudessa elinympäristössä.

1) – the language is look like a friend so where ever you will go you don't need any help if you got the language and you can contact the other – –

– – kieli on kuin ystävä minne vain menet et tarvitse apua jos sinulla on kielitaito ja voit ottaa kontaktia toiseen – –
Saja

Työllistyminen on varsinkin aiemmin työssä olleille naisille tavoite, joka seuraa menestyksekkäitä kieliopintoja. Tutkimushenkilöni toivoivat kielenoppimisen vaikuttavan tulevaisuudessa siten, että he saisivat oman alansa töitä. Seuraavassa esimerkissä (2) Fatima kertoo halustaan oppia suomea mahdollisimman nopeasti, jotta voisi jatkaa töitä alalla, jolla on ollut yli 20 vuotta. Hän sanoo aloittavansa työskentelyn heti, kun vain mahdollista.

2) – – i will start work directly this is what will help me because i have a good experience in my specialist in my field and i don't want to start in another field after these periods of time . it was more than 21 23 25 years so i don't want to lose that history so but i need the language so fast – –

– – aloitan työt saman tien (kieli) auttaa minua koska minulla on hyvä kokemus omalla erityisalallani ja en halua aloittaa uudella alalla näin pitkän ajan jälkeen . se oli enemmän kuin 21 23 25 vuotta joten en halua menettää tätä (työ)historiaa mutta tarvitsen kielen tosi nopeasti – –
Fatima

Työ ei ole kuitenkaan tullut esille Naisten kerhon tai Suomi-kerhon tapaamisissa. Mahdollisia syitä tähän on useita. Kerhon osallistujat ovat suurimmaksi osaksi nuoria äitejä, joilla on varsin alhainen koulutustaso. Luultavasti työllistyminen ei tunnu heistä tällä hetkellä asialta, joka odottaa lähitulevaisuudessa. Se voi myös tuntua epärealistiselta, koska he eivät ole saaneet vielä oleskelulupaa. Usein kerhoissa käydyissä keskusteluissa on tullut esille, etteivät turvapaikanhakijat uskalla tehdä suunnitelmia tai yrittää vakiinnuttaa elämäänsä uudelle paikkakunnalle, koska he voivat milloin tahansa joutua lähtemään.

Kielenoppimisen kokonaisvaltainen merkitys nähtiin arkielämän selviytymisen ja työllistymisen ohella merkittävänä kielenhallinnan seurauksena. Seuraavassa Fatiman esimerkissä (3) kieli nähdään ikään kuin taikasauvana, joka antaa mahdollisuuden kaikkeen.

3) – – for me i will yeaaaah i get a charming stick that's mean i need it – –

– – minulle se on yeaaaah saan taikasauvan se tarkoittaa että tarvitsen sitä (kieltä) – –
Fatima

Tämän kaltainen ajattelu näkyy mielestäni asenteessa, joka suurimmalla osalla naisista opiskelua kohtaan on. Suurin osa naisista osallistuu opiskeluun aina kuin mahdollista ja toivoo paljon ylimääräistä tietoa sekä harjoittelee Suomi-kerhossa käytyjä asioita aktiivisesti, mikä puolestaan näkyy asioiden hallintana myöhemmin. Tähän sisältyykin neljäs alaluokka, joka liittyy kielenoppimisen vaikutuksiin arkeen. Esimerkissä 4 Saja kertoo pysyneensä vastaanottokeskuksen suomen opinnoissa mukana heikosta opetuksesta huolimatta, koska oli jo aiemmin opinut asian Suomi-kerhossa.

4) – – because she already knows it from you before so she understands when he talk about it – –

– – koska hän (Saja) on saanut tietää sen sinulta jo aiemmin joten hän ymmärtää kun hän (opettaja) puhuu siitä – –
Saja

Asia tuli esille vastaanottokeskuksen omaa suomen kielen opetusta sivutessa. Aiempi oppiminen on tukenut tulevaa oppimista. Vaikka tätä ei suoraan ilmaista, se on kuitenkin merkittävä

seikka kaikkeen oppimiseen liittyen. Siinä tulee näkyväksi myös tähän soveltuva hermeneuttisen tieteenperinteen käsite, hermeneuttinen kehä, joka on siis mukana kaikessa tiedon rakentamisessa.

5.2.2 Kannustimet ja lannistimet

Kielenoppimisen vaikutusten toinen yläluokka oli kielenoppimisen motivaatio. Tähän yläluokkaan sisältyi kolme alaluokkaa: kannustimet, itsetunto ja lannistimet. Käytän sanaa *lannistin*, koska se kuvaa minusta erittäin hyvin kannustimen vastakohtaa, asiaa, joka lannistaa ja latistaa kielenoppijan motivaation. Kannustimet ja lannistimet ovat luontevia alaluokkia, mitä tulee oppimisen motivaatioon. Itsetunto puolestaan kytkeytyy tässä tutkimuksessa kielenoppimista kannustaviin tekijöihin, mutta olen pitänyt sen erillisenä osa-alueena, koska se voi sisältyä kumpaan vain edellisistä riippuen, kuinka hyvä itsetunto henkilöllä on. Motivaatiota koskevia pelkistettyjä ilmaisuja oli 11. Niistä kielenoppimisen kannustimia ja lannistimia koski kumpaakin viisi ilmaisua. Itsetunto nousi kerran esille. Suomen kielenoppimista kannustavia tekijöitä koskevia pelkistettyjä ilmaisuja olivat: *halu opiskella intensiivisesti, into opiskella itsenäisesti, tarve oppia käyttökieltä lisää, tilaisuus oppia uusia asioita ja suomen oppimisen ilo*.

Fatima, jolla on korkeampi koulutus kuin muilla turvapaikanhakijanaaisilla keskimäärin, toi esille halunsa opiskella intensiivisemmin. Hänen toiveensa oli, että hän saisi opiskella kahdeksan tuntia päivässä saadakseen oppimisesta kaiken hyödyn irti nopeasti, koska hän haluaa työllistyä nopeasti. Seuraava esimerkki (5) koskee tätä.

5) -- that's why i try to learn and try to catch words just to know . i feel i'm still far away from this because even the words of computers how they work use it it differs but i didn't reach this level yet . i want to be in school really for eight hours to take all the benefit in fast --

-- siksi yritän oppia ja napata sanoja että tietäisin (niiden merkityksen) . minusta tuntuu että olen vielä todella kaukana siitä (kielitaidosta) koska jopa tietokoneiden toimintaan liittyvät sanat ovat erilaisia mutta en saavuttanut vielä tätä tasoa . haluan olla koulussa tosiaan kahdeksan tuntia päivässä ja ottaa kaiken hyödyn irti nopeasti --

Fatima

Fatimalla into opiskella kytkeytyy myös pelkistettyyn ilmaisuun *into opiskella itsenäisesti*. Hänen vapaa-aikansa täyttyy itseopiskelusta YouTuben ja muiden verkkosivustojen kautta. Fatiman suurta motivaatiota opiskella selittää mielestäni hänen taustansa ja nykytilanteensa. Hänellä ei ole enää pieniä lapsia ja toisaalta hänen uransa on ollut pitkä ja hän on tottunut tekemään paljon töitä. Hän on myös kerhotoiminnassa hyvin aktiivinen ja osallistuu usein kaikkien tarjolla olevaan toimintaan. Fatiman motivaatio määrittyy hyvin pitkälti ulkoisista motivaattoreista, kuten työllistymisestä ja omavaraisuudesta, lähtien (Saville-Troike 2006: 85–87). Toisten kerhoissa käyvien naisten tilanne ei ole yhtä vapaa, eikä heillä ole mahdollisuutta tällä hetkellä opiskella yhtä intensiivisesti kuin Fatima. Myös kolmas pelkistetty ilmaus on Fatimalta peräisin. Hän kuvailee haluaan oppia käyttökieltä lisää ja lisää esimerkissä 6. Myös Saja myötäilee tätä kommenttia, jossa Fatima kertoo pyytävänsä Suomi-kerholta ja Naisten kerholta aina lisää ohjausta siinä, kuinka oikeasti puhutaan verrattuna vain sanaston oppimiseen. Informaalinen oppimistilanteen etu onkin se, että oppija voi itse pyytää tarvitsemaansa tietoa (Tummons, Ingleby 2014: 68–69).

6) – – i got confident to start to use some finnish and that's why i insist about getting these information from you and from women club or try always to say give us how to talk give us how to talk this is was this is was perfect for me it's ok i really take a benefit from it (arabiaa) yes she also take a benefit from this – –

– – minulla on itsevarmuutta käyttää jonkin verran suomea ja siksi vaadin tietoa teiltä ja naisilta naisten kerhossa tai yritän aina sanoa opeta meitä puhumaan opeta meitä puhumaan tämä oli minulle täydellistä sain siitä tosiaan hyötyä hän (Saja) hyötyi myös tästä – –
Fatima, Saja

Saja näki kannustimena tilaisuuden oppia uusia asioita joka kerta kerhossa käydessään. Hän myös kertoo muiden kurdinaisten olevan samaa mieltä. He ovat iloisia päästessään välillä tuultumaan ja oppimaan uutta. Sajan kommenttia tukee mielestäni kurdinaisten vahva osallistuminen Suomi-kerhoon ja heidän iloinen asenteensa opeteltaessa kulloistakin aihetta. Viides pelkistetty ilmaisu koski iloa, jota kerhoista saa. Fatima kuvaili kerhossa käymistä yhtenä päivänä paratiisissa esimerkissä 7.

7) – – i once said that before and always say that it's one day a week in paradise for me – –

– – sanoin kerran ennen ja tulen aina sanomaan että se on minulle yksi päivä viikossa paratiisissa – –
Fatima

Motivaation kannalta onkin merkittävää, että kerhossa käynti tekee mielialalle hyvää tuoden iloa tuulettumaan pääsemisestä ja toisten naisten kohtaamisesta sekä kehittyvästä kielitaidosta. Nämä seikat yhdessä edustavat naisten kokemaa sisäistä ja ulkoista motivaatiota kielenoppimiseen (Saville-Troike 2006: 85–87).

Aineistostani nousi esille myös kielenoppimista lannistavia tekijöitä. Mielenkiintoista oli todeta, kuinka voimakkaasti naiset kokevat turhautumisen tunteita, jos opetus ei vastaa heidän toiveitaan. Tuskastuminen kuului haastateltavien äänessä heidän puhuessaan aiheesta. Turhauttavia asioita tai niiden seurauksia käsittelevät seuraavat pelkistetyt ilmaukset: *opetuksen jünnaaminen paikallaan* (esiintyi kaksi kertaa), *liian vaikealta tasolta aloittaminen*, *ajan valuminen hukkaan ja opetuksesta pois jääminen*.

Kaikki kielenoppimisen lannistimet liittyivät vastaanottokeskuksen suomen kielen kurssiin, jolla turvapaikanhakijat käyvät tasoryhmien mukaisesti kolme kertaa viikossa. Oppitunnin pituus on 90 minuuttia. Opetuksen pysyminen samalla tasolla viikosta toiseen turhautti tutkimushenkilöitä. Sama asia on tullut esille useita kerhoja myös Suomi-kerhossa ja Naisten kerhossa, joissa naiset ovat tiedustelleet useamman kerran, saavatko he joskus varsinaista suomen kielen opetusta. Motivaatio kärsii selkeästi, jos oppija ei saa haastetta tai jos opetettava asia ei tunnu relevantilta. Kolme viikkoa ajan ja päivän käsittelyä ei täyttänyt naisten kriteereitä hyödyllisestä opetuksesta. Toisaalta liian vaikealta tasolta aloittaminen on myös turhauttavaa. Haastattelussa viitattiin esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon sekä ääntämisen ongelmiin. Fatima toi esille seikan, että jos opetus aloitetaan muualta kuin perusasioista se on turhaa (esimerkki 8).

8) -- in the school we don't take a benefit now because he didn't start with that level that we needed --
 -- emme saa hyötyä koulussa tällä hetkellä koska hän ei aloittanut (opetusta) siltä tasolta jota tarvitsimme
 -- --
 Fatima

Vastaanottokeskuksen asiakkaisissa on joitakin omassakin äidinkielellään luku- ja kirjoitustaidottomia henkilöitä, mutta myös niitä, joille vain länsimaiset aakkoset sekä niiden ääntäminen suomalaisittain tuottavat ongelmia. Suomi-kerhon toiminnassa on pyritty huomioimaan nämä

henkilöt harjoittelemalla esimerkkejä paljon suullisesti sekä käyttämällä pääasiassa kuvamateriaalia. Tästä huolimatta kielenoppimisen vaikeudet ovat suurempia henkilöillä, joilla ei muutoinkaan ole paljon kouluhistoriaa. Tämä liittyy mahdollisesti esimerkiksi siihen, että henkilölle ei ole kehittynyt käyttökelpoisia oppimisstrategioita. Oppiakseen jotain täytyy myös opetella itse oppimista prosessina. Voimakkaana kokemuksena tutkimushenkilöillä oli edellisten seikkojen lisäksi tunne ajan valumisesta hukkaan. Fatima käsittelee tätä seuraavassa esimerkissä (9), jossa tiivistyvät lähes kaikki lannistimiin liittyvät ilmiöt, myös opetuksesta pois jääminen. *oooohhohhou*-huokaus esimerkissä tuo erityisesti esille turhautumisen kokonaisvaltaisuutta.

9) -- not in this way one time or two time a week and nothing new for me . i didn't attend that last lesson because i know and when Ahsan had come back i say "nothing new of course" i feel oooohhohhou i feel i lost the time . it's wasted --

-- ei näin että yksi tai kaksi kertaa viikossa ja ei mitään uutta minulle . en osallistunut sille viimeiselle tunnille koska tiedän (ettei mitään uutta) ja kun Ahsan tuli takaisin sanoin "ei mitään uutta tietenkään" minusta tuntuu oooohhohhou minusta tuntuu että menetin aikaa . se on menetetty --
Fatima

Turhautuminen vastaanottokeskuksen suomen opetukseen oli naisille selvästi merkityksellistä. He toivat sitä koskien esille paljon huolta myös muista turvapaikanhakijoista. Fatima ja Saja eivät itse olleet toistaiseksi vaarassa tippua opetuksesta, koska he ovat luku- ja kirjoitustaitoisia sekä osaavat ainakin auttavasti englantia, jota suomen kielen opettaja toisinaan suomen kielen tunneilla käyttää.

Viimeinen motivaatiota koskeva pelkistetty alaluokka oli itsetunto, jonka pelkistetty ilmaus oli: *luottamus ja uskallus omaan kielitaitoon*. Pikkuhiljaa kehittyvää kielitaitoa seurasi luottamus omiin kykyihin ja sitä puolestaan rohkeus alkaa puhua. Tästä syntyykin positiivinen kehä, jossa puhuminen puolestaan lisää rohkeutta ja luottamusta itseän. Fatima onkin esimerkin 10 perusteella jo matkalla kohti uutta rohkeutta.

10) -- i got the confident how to start or how to use a few words start to talk --

-- sain itseluottamusta kuinka aloittaa ja kuinka käyttää muutamia sanoja ja alkaa puhua --
Fatima

5.3 Kokemukset suomalaisen kulttuurin ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksista

Toinen tutkimuskysymykseni on: Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomalaisen kulttuurin tuntemuksen ja verkostoitumisen vaikutuksesta heidän elämäänsä? Aineistossa esiintyi 25 pelkistettyä ilmausta liittyen suomalaiseen kulttuuriin ja sosiaalisiin suhteisiin. Yläluokkia syntyi kolme: *mieliala, verkostoituminen ja kulttuurien tuntemus* (taulukko 7). Käsittelen yläluokkia alaluokkineen omissa alaluvun alaluvuissaan.

Taulukko 7. Kokemukset suomalaisen kulttuurin ja sosiaalisten suhteiden vaikutuksista pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄ-LUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA
Surun muuttuminen iloksi	Mielialan kohoaminen	Mieliala	Naisten kokemuksia tutustumisesta suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisiin naisiin
Masennuksen ja yksinäisyyden vaihtuminen elossa olemisen tunteeseen			
Mahdollisuus päästä pois neljän seinän sisältä	Tuulettuminen		
Ohjaajan vaikutus haluun tulla kerhoon ja oppimaan	Ohjaajan vaikutus	Verkostoituminen	
Luottamus kerhon ohjaajaan			
Omiin naapureihin tutustuminen	Lähinaapureihin tutustuminen		
Omiin naapureihin tutustuminen			
Uusien kontaktien syntyminen kielimuurista huolimatta	Uudet kontaktit		
Sosiaalinen verkostoituminen			
Ystävystyminen muiden kanssa			

Kerhossa käyminen ihmisten takia	Tarve sosiaalistua					
Halu olla mukana kerhossa ihmisten takia						
Yhtäläisyyksien tunnistaminen toisissa ihmisissä	Toisten käytöksen ymmärtäminen					
Halu muodostaa hyvä suhde toisiin kerhossa käyjiin						
Yhtäläisyydet kulttuureissa	Kulttuurien samankaltaisuus					
Kulttuurien samankaltaisuus						
Suomalaiset naiset tietolähteenä suomalaisesta kulttuurista	Suomalaiseen kulttuuriin perehtyminen	Kulttuurien tuntemus				
Suomalaiseen kulttuuriin sopeutuminen						
Suomalaisten tapojen oppiminen						
Epävarmuus suomalaisista tavoista						
Tapakulttuuri						
Suomalainen opetus						
Luontojen eroavaisuus						
Naisten kontrolloinnin samantaisuus				Naisten asema		
Naisten kontrolloinnin erilaisuus						
PELKISTETTY ILMAUS				ALALUOKKA	YLÄ-LUOKKA	YHDISTÄVÄ LUOKKA

5.3.1 Mieliala

Mielialan luokkaan sisältyi kaksi alaluokkaa: *mielialan kohoaminen ja tuulettuminen*. Mielialan kohoamista koskevia pelkistettyjä ilmauksia oli kaksi: *surun muuttuminen iloksi ja masennuksen ja yksinäisyyden vaihtuminen elossa olemisen tunteeseen*. Tuulettumista koski yksi ilmaus: *mahdollisuus päästä pois neljän seinän sisältä*.

Mielialan kohoaminen on hyvin tärkeä vaikutus, kun pohditaan kerhotoiminnan tarkoitusta ja tavoitteita. Naisten kerhon päämäärä on saada erityisesti syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset ulos kodistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja kehittämään oman verkostonsa. Tämän seurauksena tavoitellaan elämänlaadun kohenemistä. Tältä kannalta ajateltuna oli erittäin tärkeää, että haastattelussa nousi esille mieliala ja tuulettuminen. Turvapaikanhakijoiden tilanteessa traumaattiset kokemukset, kuten ero perheestä ja sukulaisista, koti-ikävä ja uuden elinympäristön aiheuttama stressi voivat jäädä päälle. Lotta Kokkosen väitöskirjassa 2010 tuotiin esille menetettyjen suhteiden vaikutus siinä, kuinka pakolaiset kykenevät luomaan uusia suhteita (Kokkonen 2010). Ensimmäisellä kerralla, kun naiset tulivat Naisten kerhoon, he olivat hiljaisia, eivätkä erityisen seurallisia. Toki esimerkiksi uusi tilanne vaikutti varmasti heihin, mutta mielestäni mielialan muutos tämän jälkeen on ollut niin suuri, että se ei voi liittyä pelkästään ujouteen. Tätä tukevat Sajan ja Fatiman kommentit. Seuraavassa esimerkissä (11) Fatima kertoo tilanteestaan ennen Naisten kerhon alkua. Ennen kerhon alkua hänen ajatuksensa pyörivät surullisissa ja vaikeissa ajatuksissa ja hän vietti aikansa itkien.

11) – – this is my opinion because it's really make a big change for me i was crying all the time but till now i didn't cry – – yes i stopped stopped – –

– – tämä on minun mielipiteeni koska se todella teki minulle ison muutoksen itkin koko ajan mutta (kerhon alkamisesta) tähän asti en ole itkenyt – – kyllä lopetin – –

Fatima

Saja puolestaan toi esille tuulettumisen tärkeyden. Esimerkissä 12 hän kertoo, että on mukavaa päästä pois huoneestaan, ja että muiden kurdinaisten mielipide on sama.

12) -- she says that she is very happy because she go outside the room -- she says that all the women kurdish women also says that it was it is very good it is very good and let us going outside the room help us in many things --

-- hän (Saja) sanoo että on tosi onnellinen koska menee huoneesta ulos -- hän sanoo että myös kaikki muut kurdinaiset sanovat että se (kerhossa käyminen) oli tosi hyvä ja antoi tilaisuuden päästä huoneen ulkopuolelle ja se auttoi monissa asioissa --
Saja

Vastaanottokeskuksen asunnot koostuvat soluasunnoista, joissa parhaimmillaan asuu neljä- tai viisihenkisiä perheitä. Ei ole ihme, että soluasunnossa vietetyn ajan jälkeen on hauskaa päästä välillä jonnekin muualle. Naisten kerho ja Suomi-kerho ovat myös paikkoja, joissa naisten ei tarvitse huolehtia muista kuin itsestään, koska lapset jäävät kotiin miesten hoidettaviksi. Myös se lisää tunnetta tuulettumisesta.

5.3.2 Verkostoituminen

Verkostoituminen eli erilaisten kontaktien merkitys Naisten kerhossa ja Suomi-kerhossa sekä niiden seurauksena on aihepiiri, josta tutkimushenkilöillä oli paljon sanottavaa. Sen alaluokkia olivat: *ohjaajan vaikutus, lähinaapureihin tutustuminen, uudet kontaktit, tarve sosiaalistua ja toisten käytöksen ymmärtäminen*. Pelkistettyjä ilmauksia verkostoitumista koskien oli 11.

Ohjaajan vaikutusta kerhotoiminnassa kommentoitiin kaksi kertaa. Kommentit koskevat ohjaajan toiminnan vaikutusta siihen, millainen ilmapiiri kerhossa vallitsee ja ohjaajan synnyttämän luottamuksen merkitystä. Nämä kaksi aihetta olen liittänyt verkostoitumiseen, sillä ne ovat mielestäni vahvassa yhteydessä ohjaajan ja kerhossa kävijöiden sosiaalisiin suhteisiin ja siten osa verkostoitumista. Ohjaajien todettiin olevan merkittävä osa maahanmuuttajien ensikohtaamisia ja ensimmäisiä solmittuja suhteita suomalaisten kanssa myös Janhonen-Abruquahin väitöskirjassa 2010. Seuraavat Fatiman kommentit kuvaavat ohjaajan toiminnan vaikutusta. Fatima kertoo ohjaajan persoonan ja toimintatapojen vaikuttavan siihen, millaiselta tuntuu tulla kerhoon (esimerkki 13). Yhtä lailla hän korostaa luottamuksen merkitystä (esimerkki 14). Turvapaikanhakijat siinä missä muutkin ihmiset ovat kohdanneet epäluotettavia henkilöitä. Uudessa elinympäristössä ja toisten armoilla ollessa luotettavuuden merkitys kuitenkin koros-

tuu, koska turvapaikanhakijat ovat usein toisten varassa, koska eivät vielä ymmärrä uuden ympäristönsä sääntöjä ja tapoja. Ohjaajan näkökulmasta on tärkeä tiedostaa oma merkitys kerhon toiminnan onnistumisessa.

13) -- i notice it's my opinion that i notice that it's some way of management that need to let other love this place or love to come this is very important --

-- huomasin minun mielipiteeni on että huomasin että se on jokin ohjaamisen tapa joka saa rakastamaan tätä paikkaa ja tulemaan tänne (kerhoon) se on todella tärkeää --
Fatima

14) -- and when we ask you about something directly you do and without any late that's why it's like a promise or let's say it's a word from you it's enough --

-- ja kun pyydämme sinulta jotain teet sen välittömästi ilman viivytyksiä ja siksi se on kuin lupaus tai sanotaan että vain sana sinulta on tarpeeksi --
Fatima

Eräs kerhoissa käymisen käytännön vaikutus vastaanottokeskuksen naisten elämään on ollut, että he oppivat tuntemaan toisensa. Kahdessa lähinaapureiden tutustumiseen liittyvässä kommentissa tämä tulee esille Fatiman ja Sajan pohtiessa, etteivät he tienneet ennen kerhon alkamista, kuinka monta naapuria heillä on (esimerkki 15).

15) -- from the women club we meet in the women club and start to talk together and then she even says that she don't know how many neighbours she has even me even me i don't know how many --

-- naisten kerhosta me tapasimme naisten kerhossa ja aloimme jutella keskenämme ja sitten hän (Saja) sanoo jopa ettei hän edes tiennyt kuinka monta naapuria hänellä on jopa minä en myöskään tiennyt kuinka monta --
Fatima Saja

Vastaanottokeskuksen asunnot sijaitsevat kaikki lähellä toisiaan, mikä tekee tästä tiedosta yllättävän. Aluksi perheet siis viettivät aikaansa suljettujen ovien takana. Tällä hetkellä tilanne on aivan toinen. Joka kerta vieraillessani vastaanottokeskuksessa ovet ovat auki ja ihmiset viettävät aikaa toistensa asunnoissa ja yhteiskeittiössä. Samaa kokemustaustaa omaavat sosiaaliset kontaktit todettiin tärkeiksi myös muissa maahanmuuttajien kokemuksista kuvaavissa tutkimuksissa (ks. esim. Kokkonen 2010 ja Janhonen-Abuquah 2010). Toinen haastattelussa esille tullut

seikka selittää hieman edellistä esimerkkiä, koska Fatima mainitsee Naisten kerhon olleen ensimmäinen toiminta, johon he Suomessa osallistuivat. Mielestäni tässä ilmenee hyvin varhaisen yhteisen toiminnan merkitys. Kun ihmisille tarjotaan heti mahdollisuus tutustua uuden elinympäristön ihmisiin, heidän riskinsä syrjäytyä vähenee varmasti.

Uusia kontakteja ihmisten kanssa syntyi myös Fatiman ja Sajan tapauksissa. He huomasivat pian, että kielimuurista huolimatta kommunikaatio muiden naisten kanssa onnistui. Helpottavana huomiona kommunikaatiossa oli suomalaisnaisten suhtautuminen turvapaikanhakijanaisten olemattomaan suomen kielen taitoon. Naisten kerhon ja Suomi-kerhon tavoitteena on ollut, ettei kieli muodostaisi estettä osallistumiselle. Naisten käytöksessä on mielestäni näkynyt hyvin tämän ajatuksen onnistuminen, sillä he ovat muuttuneet selkeästi puheliaammiksi. Kerhoissa on varsin tyypillistä, että kuuluu jatkuva puheensorina, joka on sekoitus ihmisten äidinkieliä, onomatopoeettisia eli ääntä jäljitteleviä ilmauksia ja elekieltä. Olen huomannut, että ihmiset kykenevät jopa vitsailemaan yhdessä ilman yhteistä kieltä tai osaamalla vain muutamia sanoja. Huumorilla on paljon vaikutusta ihmisten välisen suhteen muodostumisessa, mikä näkyy myös Sajan kokemuksessa (esimerkki 16).

16) -- they are good because they are smile with us and laughing when we start to talk she says that you are good yes she says that she has a nice conversation with you when even sometimes joking --

-- he ovat mukavia koska he hymyilevät meidän kanssamme ja nauravat kun me alamme puhua hän (Saja) sanoo että te olette mukavia kyllä että hänellä on mukavia keskusteluja teidän kanssanne jopa joskus vitsaillen --

Saja

Esille tuli myös verkostoitumisen ketjumainen rakenne, kun uusi tuttavuus tutustuttaa ihmisen aina uusiin henkilöihin, mistä seuraa suurempi tuttavapiiri ja enemmän mahdollisuuksia kanssakäymiseen. Samanlainen ajatus verkostoitumisen hyödyllisyydestä tuli esiin Pyykkösen (2007) tutkimuksessa naisten toiminnasta maahanmuuttajayhdistyksissä. Hänen mukaansa verkostoituminen edisti kielenoppimista, selviytymistä arjessa ja edesauttoi suomalaisen naiskuvan kehittämisessä.

Tarve sosiaalisiin suhteisiin sisälsi kaksi pelkistettyä kommenttia. Kumpikin ilmaisi halua olla mukana kerhotoiminnassa juuri ihmisten takia. Tarve olla muiden ihmisten kanssa tekemisissä oli niin suuri, että Saja totesikin osallistuvansa toimintaan siitä huolimatta, että on

väsynyt ja viimeisillään raskaana. Uskoakseni sosiaalisten suhteiden suuri merkitys ja isoissa ryhmissä vietetty aika on naisille erityisen tärkeää, koska heidän kulttuurissaan vierailaan ja vietetään paljon aikaa sukulaisten ja ystävien kanssa. Luullakseni kerhotoiminta täyttää osittain tätä aukkoa.

Pyrkimys toisten käytöksen ymmärtämiseen tuli ilmi kahdessa pelkistetyssä ilmauksessa. Ajatuksia oli herättänyt suomalaisten hiljaisuus ja puhumattomuus, joka oli osittain tullut myös vihamielisyudeksi. Kerhotoiminnan myötä oli kuitenkin huomattu, että suomalaiset ovatkin hyvin puheliaita, kun sopiva tilaisuus tulee ja tutustutaan paremmin. Tämänkaltaisista samankaltaisuuksien tunnistamisista saa iloa ja tuttuuden kokemuksia. Tästä puolestaan seuraa tarve muodostaa hyvä suhde toiseen ihmiseen. Seuraava Fatiman esimerkki (17) koskee ensimmäistä ilmausta eli yhtäläisyyksien tunnistamista toisissa ihmisissä.

17) – – we notice when the first time we came here that you are here in finland finnish people is very quiet and it's look like they don't they don't want to even meet other or start conversation with other but when i start to attend that women club i noticed different completely completely different because i i realised that they don't know about you that's why they don't start talk to you but if they have let's say a place that they can meet you and talk to you they will start and they are very nice people they are like us they are not something different – –

– – me (turvapaikanhakijat) huomasimme heti kun tulimme ensimmäistä kertaa tänne (Suomeen) että täällä Suomessa suomalaiset ihmiset ovat hyvin hiljaisia ja näyttää kuin he eivät haluaisi edes tavata toisia tai aloittaa keskustelua toisten kanssa mutta kun aloimme osallistua siihen naisten kerhoon huomasin että (kaikki on) aivan erilaista täysin erilaista koska tajusin että he eivät tunne ja siksi he eivät ala puhua mutta jos heillä on paikka jossa he voivat tavata ja alkaa puhua he alkavat ja he ovat tosi mukavia ihmisiä he ovat kuin me he eivät ole jotain erilaista – –
Fatima

5.3.3 Kulttuurintuntemus

Kolmas yläluokka koskien suomalaiseen kulttuuriin tutustumista sisälsi kolme alaluokkaa: *kulttuurien samankaltaisuuden kokemukset, suomalaiseen kulttuuriin perehtymisen ja naisten aseman*. Pelkistettyjä ilmauksia kulttuurin tuntemukseen liittyen oli 11.

Kulttuurien samankaltaisuuden pelkistettyjä ilmauksia olivat *yhtäläisyydet kulttuureissa ja kulttuurien samankaltaisuus*. Yhteiskunnan rakenteeseen liittyvät yhtäläisyydet kulttuureissa tulivat esille kysytyäni, millaisia vaikutuksia suomalaiseen kulttuuriin tutustumisella

oli tutkimushenkilöille. Saja totesi, että myös irakilaisessa kulttuurissa on opettajia ja monia muita yhteisiä asioita. Hän siis suuntasi katseensa suoraan yhteiskunnan perusrakenteeseen. Myös Fatima koki kulttuurien olevan samankaltaisia perusasioihin liittyen. Hän totesi myös, että koska hän on taustaltaan erilainen kuin muut arabit, hän ei ehkä näe eroja niin selvästi. Tällä hän viittasi työtaustansa, sillä hän on viettänyt monta vuotta Irakin ulkopuolella työskennellen. Hänellä onkin kenties laajempi näkemys kulttuurien kirjosta kuin muilla. Lisäksi hänen käytöksensä poikkeaa jonkin verran muiden naisten käytöksestä, sillä hän on vanhempi ja Suomessa ilman miestänsä, mikä osittain vapauttaa hänen käytöstään. Myös kerhoissa kuullut mielipiteet tukevat Fatiman kokemusta hänen erilaisuudestaan, sillä olen kuullut häntä nimitetävän eurooppalaisemmaksi kuin muita.

Suomalaiseen kulttuuriin perehtyminen on tärkeä osa maahan asettautumista. Myös tutkimushenkilöni olivat jo saaneet kokemuksia tästä. 7 pelkistettyä ilmausta nousi aineistosta koskien kulttuuriin perehtymistä: *suomalaiset naiset tietolähteenä suomalaisesta kulttuurista, suomalaiseen kulttuuriin sopeutuminen, suomalaisten tapojen oppiminen, epävarmuus suomalaisista tavoista, tapakulttuuri, suomalainen opetus ja luontojen eroavaisuus*. Haastattelussa ilmeni, että suomalaisia naisia on osattu hyödyntää tietolähteenä ja heiltä on kyselty paljon suomalaisesta kulttuurista ja toimintatavoista. Myös Lotta Kokkosen väitöskirjassa suomalaiset nähtiin resurssina hiljaisen tiedon omaksumisessa (Kokkonen 2010). Fatima mainitsi viettävänsä enemmän aikaa suomalaisten kuin irakilaisten naisten kanssa, koska haluaa sopeutua mahdollisimman nopeasti (esimerkki 18). Myös omat lapset nähtiin suomalaisen kulttuurin sanaan saattajina, koska koulusta oli saatu tieto, ettei Suomessa saa lyödä lapsia. Tästä voi mielestäni päätellä, että suomalaiseen kulttuuriin tutustumisessa pääkanava ovat toiset ihmiset, eivät suinkaan muut tietolähteet.

18) -- i spend my day more with finnish people more than arabic because i want to engage so fast --

-- vietän päiväni enemmän suomalaisten kuin arabien kanssa koska haluan päästä mukaan niin nopeasti

--

Fatima

Kouluun liittyen nousi esille myös suomalaisen opetuksen laajuus. Naiset olivat havainneet, että kouluissa opetetaan käsitöitä ja muita taitoja melko laajasti. Nykyajan Irakissa tämä ei ollut

enää ajankohtaista. Tapakulttuuria koskien kahvinjuonti oli tullut heille tutuksi ja naiset mainitsivat, että tapa poikkeaa sikäli irakilaisesta, että heillä on tapana juoda teetä pitkin päivää. Ainut haastattelussa ilmi tullut luontoon liittyvä aihe oli maininta, ettei Irakissa ole lunta kuten meillä. Suomalaisten tapojen tuntemattomuuden aiheuttama epävarmuus (esimerkki 19) nousi haastattelussa esille kerran puhuttaessa sosiaalisista kontakteista. Pohdintaa herätti kysymys siitä, onko kerhon ohjaaja henkilö, jolle voi soittaa ja kysellä kuulumisia. Maahanmuuttajille aiheuttavatkin käytännön tavat ja sopivaisuussäännöt erityistä päänvaivaa. Tästäkin syystä on tärkeää verkostoitua ja pyrkiä käyttämään uusia tuttavuuksia tapakulttuurin oppikirjana, minkä naiset ovat jo oivaltaneet, kuten esimerkki 18 osoitti.

19) -- but i am afraid that you have something i don't know this in your society is it acceptable --

-- mutta pelkään että sinulla on jotain (muuta tekemistä) en tiedä tätä teidän yhteiskunnassanne onko se hyväksyttävää --
Fatima

Viimeinen kulttuurien tuntemukseen liittyvät alaluokka on naisten asema. Aihe on nostettu erilleen muista, koska tutkimustehtävä liittyy myös tähän aiheeseen kolmannen tutkimuskysymyksen osalta. Kulttuurintuntemuksen joukossa se on siitä syystä, että tässä aihetta lähestytään kulttuurista päin. Esimerkit myös selittävät seuraavassa aluvuussa käsiteltäviä kokemuksia kerhojen suuntaamisesta vain naisille. Naisten asemaan liittyviä pelkistettyjä ilmauksia ovat *naisten kontrolloinnin samanlaisuus* ja *erilaisuus* verrattuna irakilaiseen kulttuuriin. Seuraava esimerkki (20) käsittelee naisten aseman kokemista Suomessa erilaiseksi kuin Irakissa.

20)-- when she was young before marriage and she has some few restricted in family some some from her brothers yes brothers control the girls . this is the culture every time you will find this but some maybe -- this is different in our culture the girls don't go alone outside while still young that she means--

-- kun hän (Saja) oli nuori ennen avioliittoa ja hänellä oli joitakin rajoituksia perheensä taholta jotkut hänen veljistään niin veljistään kontrolloivat tyttöjä . tämä on se kulttuuri huomaat aina joka kerta tämän mutta jotkut ehkä -- tämä on erilaista meidän kulttuurissamme tytöt eivät mene yksin ulos kun ovat vielä nuoria sitä hän (Saja) tarkoittaa --
Saja

Toisaalta asema koettiin myös samanlaiseksi kuten esimerkki 21 osoittaa.

21) -- the large city has the freedom but the town no because they are few families and they know each other i think even here you you will find this or notice i don't meet those who come from towns i don't meet in finnish people with finnish people --

-- isoissa kaupungeissa (Irakissa) on vapautta mutta pikkukaupungeissa ei koska siellä on vain muutamia sukuja ja he tuntevat toisensa ja luulen että jopa täällä (Suomessa) on sellaista en ole tavannut niitä suomalaisia jotka tulevat pikkukaupungeista --
Fatima

Mielenkiintoista esimerkissä 21 on se, että se ei itseasiassa ole tieto vaan Fatiman omaa tulkintaa. Hän olettaa, että Suomessa, kuten Irakissa, naiset ovat vapaampia suurissa kaupungeissa kuin pienissä. Tämä osoittaa, että naiset yrittävät rakentaa käsitystä suomalaisesta kulttuurista myös omista oletuksistaan lähtöisin. Tärkeää ei olekaan, osuuko arvio oikeaan vaan, että vuorovaikutuksen edetessä ja sosiaalisten suhteiden rakentuessa havainnot tarkentuvat ja kenties muuttuvat paremmin todellisuutta vastaaviksi. Tämänkaltaisia tarkennuksia tapahtuu myös kerhojen vuorovaikutustilanteissa, kun naiset esittävät oletuksia, joihin suomalaisnaiset vastaavat oman kokemuksensa pohjalta. Kerhoissa on kysytty myös arkaluontoisia kysymyksiä, kuten ovatko parisuhteet Suomessa avoimia. Maahanmuuttajanaiset yrittävät asettaa itseään kartalle suhteessa suomalaiseen kulttuuriin.

5.4 Kokemukset naisille suunnatusta kerhotoiminnasta

Kolmas tutkimuskysymykseni on: Mitä merkitystä naisille on sillä, että kerhotoiminta on naisille suunnattua? Aineistossa esiintyi 10 pelkistettyä ilmausta liittyen naisten kokemuksiin kerhotoiminnan suuntaamisesta vain heille. Yläluokkia syntyi kaksi: *miesten henkinen vaikutus* ja *fyysiset olosuhteet* (taulukko 8).

Miesten henkinen vaikutus naisten kokemuksena jakautui kahteen alaluokkaan *vapautuneisuuden tunteeseen* ja *mustasukkaisuuteen*. Vapautuneisuuden tunne oli naisille ilmeinen seuraus vain naisille suunnatusta kerhotoiminnasta. Vapauden tunnetta kuvasti 7 pelkistettyä ilmausta: *vapaus toimia naisten ryhmässä, vapaus ilmaisussa, vapaus naisten seurassa, miesten*

vaikutus vapautuneisuuteen, uskonnon vaikutus vapautuneisuuteen, kulttuurista johtuva ujous miesten seurassa ja naisille suunnatun opetuksen suosiminen. Mustasukkaisuus tuli esille kahdessa mustasukkaisuuden mahdollisuutta edustavassa pelkistetyssä ilmauksessa. Tulokset olivat ristiriidassa kulttuuria koskevien tulosten kanssa, koska niissä naiset korostivat vapauttaan, mutta tässä kohdassa miehet aiheuttivatkin monenlaisia rajoituksia naisten toiminnalle.

Taulukko 8. Naisten kokemukset naisille suunnatusta kerhotoiminnasta pelkistetyistä ilmauksista yhdistävään luokkaan.

YHDISTÄVÄ LUOKKA	YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	PELKISTETTY ILMAUS
Naisten kokemuksia kerhotoiminnan suuntaamisesta vain heille	Miesten henkinen vaikutus	Vapautuneisuuden tunne	Vapaus toimia naisten ryhmässä
			Vapaus ilmaisussa
			Vapaus naisten seurassa
			Miesten vaikutus vapautuneisuuteen
			Uskonnon vaikutus vapautuneisuuteen
			Kulttuurista johtuva ujous miesten läsnä ollessa
			Naisille suunnatun opetuksen suosiminen
		Mustasukkaisuus	Mustasukkaisuuden mahdollisuus
			Mustasukkaisuuden mahdollisuus
		Fyysiset olosuhteet	Fyysiset olosuhteet

Esimerkit 22–25 valottavat naisten kokemuksia. Uskonnon vaikutusta käyttäytymiseen ilmentää esimerkki 22, jossa Fatima kertoo kerhotapaamisessa tapahtuneesta keskustelusta, mikä nosti hunnunkäytön esille tässäkin musliminaisia käsittelevässä tutkimuksessa (Tiilikainen 2003: 135–145). Kaikki vastaanottokeskuksen naiset ovat muslimeja ja osa pitää hiuksiaan suojattuna kaiken aikaa. Naisten kerhossa oli tullut esille kysymys, miksi naiset eivät sielläkään ota huiviaan pois. Naiset olivat ilmaisseet epäilyksensä, että jossain on kamera ja mahdollisuus-

den, että joku mies saattaa tulla kesken kaiken paikalle. Tämä osoittaa mielestäni, kuinka varuillaan naiset joutuvat välillä olemaan. Pieninkin mahdollisuus miespuolisen henkilön poikkeamisesta paikalle vaikuttaa naisten vapautuneisuuteen.

22) -- even that day they ask why they don't remove that cover and i answer the first and say i will ask them and you can she says i am afraid there is maybe a camera or video and she says iida answer there is no camera here and you can feel free to remove these covers also maybe any person man may enter -- that's because they are religion thing they says we can't control that so it's ok --

-- jopa sinä päivänä kun he (muut naisten kerhossa kävijät) kysyivät miksi he (eräät turvapaikanhakijanaiset) eivät ota pois huntua ja vastasin ensin ja sanoin että minäpä kysyn ja kysyin heiltä ja sanon, että he voivat ottaa ne pois hän (eräs hunnutetuista naisista) sanoo että pelkäämme että jossain on ehkä kamera tai otetaan videota ja hän sanoo iida (eräs suomalaisnainen) vastasi että ei täällä ole kameraa ja voitte vapaasti ottaa hunnut pois mutta (naiset sanoivat) että ehkä joku henkilö joku mies voi astua sisään -- se johtuu uskonnosta he (hunnutetut naiset) sanoivat etteivät voi vaikuttaa siihen (tuleeko ylimääräisiä paikalle) joten se (huntujen pitäminen päällä) on ok --
Fatima

Esimerkki 23 käsittelee mustasukkaisuutta. Kerhossa keskustellaan toisinaan perheistä ja miehistä, kun naiset kertovat kulttuuristaan tai elämästään. Myös siellä on tullut esille miesten tapa tarkkailla oman vaimonsa ja toisten miesten käytöstä. Miehet ja naiset näyttäisivät näkevän miehet uhkana siveydelleen, mikä on ominaista myös stereotyyppioille muslimimiehistä. Esimerkissä Saja kertoo, miksi ei kannata hymyillä tai naureskella yhteisissä kerhotapaamisissa, jos miehiä on paikalla. Hän toteaa, että aina saattaa olla niitä hölmöjä, jotka väittävät naisen hymyilleen heille. Tällainen ilmiö on hyvin selkeästi esillä vastaanottokeskuksen omissa kerhoissa, joissa naiset istuvat aina erillään miehistä ja selin heihin. He eivät hymyile ja ovat hyvin hiljaisia.

23) -- yes yes she can not do these things because maybe there is one fool will say she smiled to me that's why -- there is many fools --

-- kyllä kyllä hän (Saja) ei voi tehdä näitä asioita (nauraa tai hymyillä) koska ehkä siellä (yhteisissä kerhotapaamisissa) on joku hölmö (mies) joka sanoo että hän hymyili minulle siksi -- siellä on paljon hölmöjä --
Saja

Naisten kulttuurista johtuvaa ujoutta kuvaa esimerkki 24, jossa Fatima kertoo irakilaisesta kulttuurista, jossa nainen saattaa olla tottunut olemaan vain kotonaan esimerkiksi työskennellen. Hänen mukaansa vieraiden miesten oleminen paikalla ujostuttaa tällaisesta taustasta tulevaa naista entisestään.

24) -- i think that women some of them or most of them are shy and especially those who are not work outside that's mean in home all the time so when there is many men strangers she will feel shy and even if she has something to say or laugh -- she won't do it --

-- luulen että naiset jotkut heistä tai useimmat heistä ovat ujoja ja erityisesti ne jotka eivät ole työskennelleet kodin ulkopuolella tarkoittaa että (ovat olleet) kotona koko ajan joten kun paikalla on paljon miehiä tuntemattomia hän (joku näistä naisista) tuntee itsensä ujoksi ja vaikka hänellä olisi jotain sanottavaa tai häntä naurattaa -- hän ei tee sitä --

Fatima

Esimerkki 25 kokoaa yhteen miesten henkisen vaikutuksen piirteitä. Fatima toivoo, ettei kerhoa lopeteta, koska naisten kertoo antaa vapautta, vaikka hän kokeekin olevansa vapaa myös miesten seurassa. Ajatus, joka kumoutuu heti, koska Fatima myös sanoo, ettei voi vitsailla miesten seurassa. Mustasukkaisuus voi tulla kuvioihin, jos käyttää huumoria. Naisten kanssa sen sijaan voi olla vapaa ilmaisussaan ja liikkeissään.

25) -- don't lose this club please please it was only for me because it's only for women i am free even i'm free with men but i can not joking even -- if there the husband or the wife sitting beside him i can not joke with them -- sometimes jealousy or some so i feel free in moving and talking and doing anything i don't control my expressions when being between women i think they are they have the same --

-- älä lopeta tätä kerhoa ole kiltti se on vain minun mielestäni koska se (kerho) on vain naisille ja minä olen vapaa vaikka olenkin vapaa myös miesten seurassa mutta en voi silloin edes vitsailla -- jos siellä on mies tai vaimo istumassa vierekkäin en voi vitsailla heidän kanssaan -- joskus mustasukkaisuutta tai jotain joten tunnen itseni vapaaksi liikkumaan ja puhumaan ja tekemään mitä vain en kontrolloi eleitäni kun olen naisten kesken luulen että he (toiset naiset) ovat samaa mieltä --

Fatima

Kaiken kaikkiaan SPR:n kerhoissa esiin käytyjen keskustelujen perusteella kerhoissa mukana olevien naisten käsitys vapaudesta vaihtelee. Tutkimushenkilöideni tunne omasta vapaudestaan ja toisaalta miesten selkeästä vaikutuksesta heihin ovat minusta suuressa ristiriidassa. On kuitenkin mahdollista, että vapauden jatkumolla suomalaisnaiset ovat niin pitkällä, että meidän on vaikea tarkastella vapautta irakilaisnaisten näkökulmasta. Heille vapaus on eri-laista kuin meille.

Fyysisten olosuhteiden alla oli vain yksi pelkistetty ilmaus. Se koski miesten ja lasten käytännön läsnäolon merkitystä kerhon toimintaan. Saja toi esille seikan (esimerkki 26), että liian suuri ryhmä, jossa on jopa 20 perhettä paikalla, on meluinen, ja lisäksi tilat ovat liian täynnä väkeä. Tämä tulos on toki merkittävä kerhotoiminnan kannalta, mutta ei pureudu kysymykseen siitä, miten miesten läsnäolo vaikuttaa henkiseen puoleen.

26) -- she says it is better that is only for women without kids -- she think that there will be with kids it won't be perfect so that's why she take she's say when there are more and it will be growded and noisy and we can not -- she says we are 20 families that means it's not --

-- hän (Saja) sanoo että on parempi että se (kerho) on vain naisille ilman lapsia -- hän (Saja) ajattelee että lasten kanssa siellä ei ole täydellistä joten siksi hän sanoo että kun siellä on enemmän (väkeä) on liian täyttä ja meluisaa ja emme voi (keskittyä) -- hän (Saja) sanoo että meitä on 20 perhettä se tarkoittaa että se ei ole (hyvä, että kaikki ovat kerhossa yhtä aikaa) --
Saja

6 PÄÄTÄNTÖ

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena oli naisten kerhotoiminnan merkitys pohjoissuomalaisen vastaanottokeskuksen turvapaikanhakijanaisten elämässä. Lähestyin asiaa kerhotoiminnan vaikutusten kautta. Pyrin selvittämään tutkimuksessani, millä tavoin tällainen kerhotoiminta on tärkeää. Etsin vastausta edellä mainittuun kysymykseen seuraavan argumentin pohjalta laadittujen tutkimuskysymysten kautta:

Suomen kielen oppiminen ja suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisnaisiin tutustuminen vain naisille suunnatussa kerhotoiminnassa on pohjoissuomalaisen vastaanottokeskuksen turvapaikanhakijanaisten monella tavoin merkityksellistä, koska sillä on vaikutusta heidän elämänlaatuunsa ja kotoutumiseensa. Näistä syistä kerhotoimintaa tulee jatkaa.

Tutkimuskysymykseni muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

1. Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomen kielen oppimisen vaikutuksista heidän elämäänsä?
2. Mitä asioita turvapaikanhakijanaiset nostavat esille puhuttaessa suomalaisen kulttuurin tuntemuksen ja verkostoitumisen vaikutuksesta heidän elämäänsä?
3. Mitä merkitystä naisille on sillä, että kerhotoiminta on naisille suunnattua?
4. Millaista tukea tutkijan havainnot antavat edellisiin asioihin?

Tässä luvussa vedän edellisessä luvussa esittelemäni tulokset yhteen ja esitän johtopäätelmäni. Olen jakanut luvun kahteen alalukuun, joista toisessa käsittelen tutkimuskysymyksittäin johtopäätelmäni ja toisessa arvioin tutkimustani esimerkiksi eettisyyden ja jatkotutkimuksen näkökulmista. Luku päättyy loppusanoihin.

6.1 Tulosten yhteenveto ja päätelmät

Tämän tutkimuksen tuloksista tehtävät päätelmät kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Kotoutumisen ollessa kyseessä ei kielenoppimisen, kulttuurintuntemuksen ja sosiaalisten suhteiden merkitystä voi irrottaa täysin toisistaan. Naisten kanssa samassa kerhotoiminnassa toimiminen puolestaan tukee näitä kaikkia, joten se sekoittuu yhtä lailla tähän vyyhteen. Tästä huolimatta olen jakanut tämän alaluvun edelleen alalukuihin tutkimuskysymysteni pohjalta, koska se selkeyttää tulosten pohdintaa. Toivon sen myös helpottavan lukijaa, mikäli tahtoo palata tuloksien esittelyyn, joissa olen noudattanut samaa jaottelua. Omien havaintojeni kytkeytymisen tuloksiin sisällytän varsinaisten kysymysten alalukuihin.

6.1.1 Suomen kielen oppimisen vaikutus turvapaikanhakijanaisten elämään

Kielenoppimista koskien Fatima ja Saja kommentoivat lähes yhtä paljon. Kielenoppimisesta puhuttaessa kahdeksi pääryhmäksi nousivat kielenoppimisen vaikutus arkeen ja toisaalta kielenoppimisen motivaatio. Kielenoppimisen vaikutus arkeen keräsi merkittävässä määrin kommentteja, samoin oppimisen motivaatio.

Arkielämän selviytymisen haasteet ovat ensimmäisiä konkreettisia asioita, joita maa-hanmuuttaja kohtaa tullessaan uuteen kotimaahan. Tässä tutkimuksessa tutkimushenkilöt nostivat esille arkikielen oppimisen tärkeyden. Se nähtiin jopa taikasauvana, joka mahdollistaa hyvin monia asioita. Naiset halusivat pystyä kommunikoimaan muiden kanssa ja pyytämään apua kaupassa. He kokivat, että kielenoppiminen tukee itsestä huolehtimisen kykyä. Kielenoppiminen siis nähdään vahvasti sosiaalisiin suhteisiin liittyvänä kykynä, mikä ei poikkea tuloksena aiemmista havainnoista. Aiemmissä tutkimuksissa juuri kielenoppiminen nähtiin työllistymistä, sosiaalisia suhteita ja kotoutumista edistävinä seikkoina. Vastaanottokeskuksissa, joiden taso on Suomessa varsin vaihteleva, joutuu toisinaan viettämään tahtomattaan varsin joutilasta elämää, mikä herättää varmasti pohdintoja tulevaisuudesta ja elämänlaadun riittävydestä. Kielenoppimisen yhteydessä nousikin esille aiheena myös työllistyminen, mikä erityisesti Fatiman puheessa vaikutti erityisen tärkeältä vaikutukselta. Hänen tapauksessaan asia on aika ilmeinen,

sillä hänellä on takanaan pitkä ja toimelias työura. On vaikeaa luopua aiemmasta elämästään ja työllistymismahdollisuuksistaan. Tulevaisuudessa Fatima joutuu ainakin aiempien tutkimusten valossa mahdollisesti turhautumaan työhaaveissaan, sillä työllistyminen on usein maahanmuuttajalle suuri haaste, johon kielitaidolla ei nähty aina olevan suurta vaikutusta. Saja ei nostanut työllistymistä esille kovin voimakkaasti, minkä arvelen johtuvan hänen nykyisestä elämäntilanteestaan pienten lasten äitinä, ja toisaalta alhaisesta koulutustasosta, jolla hän ei ehkä edes odota saavansa töitä. Sahradyan (2015) toteaa artikkelissaan maahanmuuttajien oppineen kieltä non-formaaleissa kielenoppimistilanteissa esim. vapaaehtoistehtävissä, minkä maahanmuuttajat kokivat tukeneen heidän kielenoppimistaan. Samansuuntaisia tuloksia oli myös tässä tutkimuksessa, kuten tutkimushenkilöiden kommenttien perusteella voi todeta. Suomen kielen tuokioissa opituilla asioilla oli merkitystä varsinaisen suomen opetuksen tunneilla, koska asiat olivat jo entuudestaan tuttuja.

Kielenoppimisen toinen osa-alue oli kielenoppimiseen liittyvä motivaatio sitä kannustavine ja lannistavine tekijöineen. Fatimaa ja Sajaa motivoivat sekä sisäiset että ulkoiset tekijät. Erityisesti tavoite nähtiin kirkkaana mielessä, mikä lisäsi motivaatiota selkeästi. Fatimalla, jolla on apunaan englannin kielen taito ja lisäksi akateemisia taitoja, mikä näkyi itsenäisenä opiskeluna ja muussa kerhotoiminnassa jopa opettajan ohjaamisena. Luullakseni osa opiskeluintoa on myös tarve saada toimia ja osallistua. Tarve ohjata opettajaa saattaa myös kertoa siitä, kuinka voimakkaasti tai jopa epätoivoisesti oppija haluaa päästä lopputulokseen. Mielestäni turvapai-kanhakijan arjessa tämäkin on varmasti määrittävä tekijä, koska elämä tuntuu usein seisahtuneen paikoilleen, kun odottaa vastaanottokeskuksessa päätöstä oleskeluluvasta tai käännytyksestä. Samaa toiminnan tarvetta tukevat mielestäni maanläheisemmin Sajan kommentit halusta päästä pois kotoa ja oppimaan kieltä.

Suomen kielenoppimisen motivaatiota söivät voimakkaat turhautumisen tunteet. Kerhotoiminnassa on jatkuvasti tullut esille turvapaikanhakijoiden tyytymättömyys heille järjestetyyn suomen kielen opetukseen, mikä vaikutti heikentävästi erityisesti Fatiman motivaatioon, sillä hän oli osittain jäänyt pois opetuksesta. Opetus koettiin paikallaan junnaavana ja toisaalta liian helppona ja toisaalta liian vaikeana. Tässä näkyikin oikeantyyppisen tason tärkeys opettamisessa. Vastaanottokeskuksissa on majoittuneena hyvin heterogeeninen ryhmä ihmisiä, mitä tulee koulutustasoon, kansallisuuteen, kielitaitoon ja elämäntilanteeseen. Nämä kaikki seikat

yhdessä vaikuttavat siihen, minkä tasoista opetusta heille voi antaa ja miten vastaanottokykyisiä he ovat. Toisaalla luku- ja kirjoitustaidottomat turhautuvat, koska opetus tuntuu liian vaikealta ja toisaalla korkeasti koulutetut turhautuvat, koska opetus on liian helppoa. Kielikerhotoiminnasta tuntuisikin olevan hyötyä erityisesti siksi, että naiset saavat itse määrittää aihepiirin, jolloin se todennäköisesti vastaa heidän tarpeitaan.

6.1.2 Suomalaisen kulttuurin tunteminen ja sosiaalisten suhteiden vaikutus turvapaikanhakijanaisten elämään

Suomalaisen kulttuurin tuntemisen ja siihen kuuluvien ihmisten kohtaaminen herättivät eniten keskustelua haastatteluissa. Näiden seurauksena naiset kokivat mielialansa kohoavan, verkostoitumisen ja uusien kontaktien syntymisen ja kulttuurin paremman ymmärtämisen.

Mielialan kohoaminen nähtiin hyvin tärkeänä ja käänteen tekevänä. Turvapaikanhakijoilla on taustalla menetyksiä, stressiä ja traumoja, eivätkä ne ole ohi kohdemaahan tultaessa. Uudessa maassa edessä on pitkä kotoutumisjakso, joka ei välttämättä suju ongelmitta. Mielialalla onkin suuri merkitys siinä, millaiseksi elämä uudessa maassa muodostuu. Näistä syistä oli erityisen kiinnostavaa kuulla, että kerhotoiminta pystyi vaikuttamaan niin voimakkaasti positiivisten tuntemusten syntymiseen. Tässäkin tulee mielestäni esille osallistumisen ja toiminnan merkitys. Ihminen on monimutkainen kokonaisuus, joka tarvitsee tuekseen muita ihmisiä. Usein maahanmuuttajille on raskasta siirtyä hyvin aktiivisesta sosiaalisesta elämästä suomalaiseen kulttuuriin, jossa vierailukulttuuri ei ole niin tiivistä kuin esimerkiksi Irakissa, josta tutkimushenkilöni ovat kotoisin. Siksi toiminta, joka auttaa tutustumaan muihin ihmisiin tukee kotoutumista.

SPR:n kerhojen vaikutuksista verkostoitumiseen liittyen nousi esille mm. ohjaajan vaikutus kerhotoimintaan osallistumiseen ja luottamukseen, lähinaapureihin tutustuminen ja uudet kontaktit sekä toisten käytöksen ymmärtäminen. Kuten Lotta Kokkonen (2010) tutkimuksessaan toteaa suomalaiset suhteet eivät välttämättä yllä lämpimiksi ja pitkiksi ystävyysuhteiksi, mutta niiden hyödyt näkyvät juuri kulttuurisiin toimintatapoihin liittyvissä asioissa, kuten työllistymisessä ja asunnon löytämisessä (ks. myös Aarnitaipale 2012). Tähän liittyen juuri naisten

kerhon toiminnassa on mahdollista muodostaa sellaisia ihmissuhteita, joista on hyötyä arkielämän pulmien ratkaisussa. Tällaisesta pulmasta olkoon esimerkkinä kerhokerta, jolloin naiset kertoivat tarvitsevansa polkupyöriä, minkä seurauksena pyörät haettiin paikalliselta pienyrittäjältä kaupungin reunalta. Kokkosen tutkimuksen mukaan pitkiksi ystävyysuhteiksi maahanmuuttajilla usein muodostuvat suhteet toisiin maahanmuuttajiin. Tämä on mielestäni varsin ymmärrettävää, koska heillä on luultavasti samankaltaisempi tausta kuin esimerkiksi kantasuomalaisella ja kurdilla. Kuitenkaan paikallistuntemuksessa erityisesti kotoutumisen alkuvaiheessa ei tuon tyyppisestä ystävyysuhteesta välttämättä ole hyötyä. Kerhotoiminta on kuitenkin onnistunut lähentämään myös turvapaikanhakijoita keskenään, sillä aiemmin toisilleen tuntemattomat seinänaapurit tutustuivat kerhon välityksellä. Samanlaisia kokemuksia oli kummallakin tutkimushenkilöllä. Luultavasti voimakas vertaistuki on auttanut heitä merkittävästi Suomessa asumisen alkutaipaleella. Suomalaiset naiset nähtiin lähinnä tapana päästä mukaan yhteisöön ja mahdollisuutena oppia suomea.

Kulttuurintuntemukseen liittyvät kysymykseni eivät mielestäni saaneet odotetunlaisia vastauksia. Voi olla, etteivät tutkimushenkilöni täysin ymmärtäneet kysymyksiäni. Joka tapauksessa naiset eivät osanneet tuoda esille, millaisia asioita olivat oppineet suomalaisesta kulttuurista. Naiset näkivät suomalaisessa ja arabi- ja kurdikulttuurissa enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja, mikä on mielestäni mielenkiintoista ja ajatuksia herättävää, sillä varsinkin Suomessa vallalla oleva keskustelu tuntuu lähestyvän asiaa nimenomaan erojen kautta. Naisten kerhon ja Suomi-kerhon nähtiin kuitenkin vaikuttavan tapakulttuurin tuntemukseen ja suomalaiset naiset nähtiin arvokkaana resurssina kulttuuriin tutustumisessa.

6.1.3 Naisille suunnatun kerhotoiminnan merkitys

Naisten kerhotoimintaa koskevat kysymykseni saivat varsin odotetunlaisia vastauksia. Tutkimukseni lähtökohta oli, että naisille on positiivinen merkitys sillä, että kerhotoiminta on vain heille suunnattua. Syitä, joiden vuoksi tällainen toiminta koettiin vapauttavaksi, olivat vapaus ilmaisussa ja eleissä, mustasukkaisuuden poissaolo sekä tilaan liittyvät fyysiset tekijät.

Erityisen mielenkiintoista oli, että naiset korostivat voimakkaasti haastatteluissa vapautta, mutta kuitenkin he selkeästi suosivat naisille suunnattua toimintaa. Tässä mielestäni näkyy, että heidän käsityksensä tasa-arvosta ja vapaudesta on hyvin erilainen kuin suomalaisnaishilla, jotka kerhotoiminnassakin ovat kiinnittäneet huomiota turvapaikanhakijanaisten käytökseen, kun miehiä on paikalla. Omissa havainnoissani naisten ja miesten keskinäiset suhteet aiheuttavat paljon puhetta naisten itsensä ja toisaalta suomalaisnaisten keskuudessa. Tämä onkin seikka, jota kumpikin ryhmä joutuu varmasti miettimään tulevaisuudessa tarkemmin. Ruotsissa ruotsalaista naiskulttuuria omaksuneet iranilaisnaiset kohtasivat myös ongelmia muuttuvan käytöksensä seurauksena. Onkin odotettavissa, että Suomessa tapahtuu myös vastaavia ilmiöitä maahanmuuttotilanteen edetessä. Tutkimuksessani voimakkaasti esille noussut miesten rooli naisten käytöksessä on omiaan tukemaan stereotypiaa musliminaisista miesten uhreina, mikä tuli esille myös Pyykkösen ja Al-Malkin tutkimuksissa. (Al-Malki 2012: 382–391; Graham & Khosravi 1997; Pyykkönen 2007.)

6.1.4 Kerhotoiminnan tulevaisuus

Mielestäni tulokseni ja johtopäätelmäni viittaavat vahvasti siihen, että SPR:n naisten kerhon ja Suomi-kerhon tyyppisille naisille suunnatuille kerhoille on vahva tarve maahanmuuttajanaisten keskuudessa. Myös useita vuosia Suomessa asuneet maahanmuuttajanaiset ovat alkaneet innostua kerhotoiminnasta, mikä tukee ajatusta siitä, ettei Suomessa asumisaika välttämättä korreloi ihmissuhteiden määrän kanssa.

Naisten kerholla ja Suomi-kerholla on merkittävä rooli naisten kotoutumiselle ja syrjäytymisen ehkäisylle. Kerhoissa on mahdollisuus tutustua ja verkostoitua sekä vertaisryhmän että suomalaisnaisten kanssa. Se toimiikin myös kaksisuuntaisen kotouttamisen välineenä, koska myös suomalaisnaishilla on mahdollisuus tutustua maahanmuuttajien kulttuureihin ja peilata omaa kulttuuriamme siihen. Kielenoppimisen kannalta Suomi-kerhon tyyppiset kielikerhot tukevat kehittyvää kielitaitoa ja ovat hyvä lisä varsinaiselle opetukselle, joka saattaa osittain olla hyvin kaavamaista. Kerhotoiminnassa opetuksen sisältöön on mahdollista vaikuttaa nope-

asti ja kerholaisten toiveita kuunnellen. Tällöin on mahdollista auttaa pikaisesti arjen tavallisimmissa tilanteissa. Naisten kerho puolestaan tukee kielitaitoa, koska siellä on mahdollista harjoittaa puhumistaitojaan positiivisessa ympäristössä. Naisille suunnattu toiminta on tärkeää naisten henkisellety hyvinvoinnille, koska siellä voi puhua nainen naiselle ja kaikkien kulttuurien naiset voivat toimia mahdollisimman vapautuneesti. On myös mahdollista pureutua näihin naiskulttuurin eroihin turvallisessa seurassa ja pohdiskellen.

Kuten Kristina Stenman toteaa artikkelissaan, vuonna 2013 odotusajat varsinaisen kotoutumiskoulutuksen odotusajat olivat keskimäärin neljä ja puoli kuukautta (Stenman 2015: 2–3). Turvapaikanhakijoiden on kuitenkin odotettava hyvin pitkiä aikoja, koska kotouttamiskoulutukseen pääsee vasta oleskeluluvan saamisen jälkeen (Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386, 1§ 2§). Vaikka heille tarjotaan yleensä vastaanottokeskuksessa kielikoulua, sen taso vaihtelee ja voi olla erittäin hyvästä ala-arvoiseen. Tästä syystä vastaanottokeskuksen ohella toimiville kerhoille on tarvetta nimenomaan varhaisen kotoutumisen välineenä.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimukseni oli kahden tutkimushenkilön kokemuksiin perustuva selvitys siitä, millä tavoin Naisten kerhon ja Suomi-kerhon kaltaiset kerhot ovat merkityksellisiä. Mielestäni sain vastauksen tutkimuskysymyksiini ja sitä kautta koko tutkimukseeni. Tämän tyyppisille kerhoille on paikkansa. Erityisen tärkeitä ne ovat mielestäni maahanmuuttajien ensimmäisinä kuukausina Suomessa, kun virallinen koneisto ei vielä ole pyörähtänyt käyntiin. Tuloksia voi minusta soveltaa erityisen hyvin nykytilanteessa, jossa turvapaikanhakijoita on paljon ja pohditaan, mikä olisi ensimmäinen askel heidän kotouttamisekseen. Jatkossa olisi hyödyllistä tutkia suuremmissa mittakaavassa varhaisen kotouttamisen merkitystä ja siihen parhaiten soveltuvia keinoja. Kattava katsaus eri vastaanottokeskuksien yhteydessä toimivista kerhoista saattaisi olla hyödyllinen. Tämän tyyppinen tutkimus olisi myös keino saattaa toimintaa yhdenmukaisemmaksi ja tukea eri paikkakuntien kerhotoimintaa.

Omassa tutkimuksessani eettisiä kysymyksiä olivat asemani sekä haastattelijana että kerhojen ohjaajana. Mielestäni tämä saattoi sekä lisätä haastattelun syvyyttä, koska minulla ja haastateltavilla oli luottamukselliset välit ja koska olimme kaikki naisia. Toisaalta se saattoi lisätä positiivisten kommenttien määrää eri aihepiireissä. En kuitenkaan koe, että tämä olisi ollut kovin voimakkaasti vaikuttamassa tutkimuksen tuloksiin, koska myös omat havaintoni tukevat tutkimushenkilöiden kommentteja. Tutkimushenkilöiltäni olen hankkinut tutkimusluvut (liite), joissa he ovat lupautuneet haastateltaviksi.

Jälkeenpäin ajatellen olen sekä tyytyväinen että miettiväinen aineistonkeruumenetelmääni. Haastattelu oli hyvä valinta, mutta ryhmähaastattelu tilanteessa, jossa toinen haastateltava toimii myös tulkkina, lisäsi tulkkiaan henkilön dominanssia. Lisäksi en tiedä, kuinka tarkasti hän on raportoinut toisen kommentteja. Toisaalta ryhmässä tehty haastattelu luultavasti rentoutti tutkimushenkilöitä ja lisäsi haastattelun keskustelunomaisuutta.

6.3 Loppusanat

Graduprosessi oli minulle pitkä. Kauhistelin sitä monta vuotta, kunnes aihe ja aika vihdoinkin kohtasivat. Luullakseni nämä työn parissa viettämäni vuodet olivat hyväksi myös graduprojektini loppuun saattamiselle. Työni on johdattanut minua jatkuvasti maahanmuuttajien suuntaan ja oli ilo saada tehdä gradu itselleni niin läheisestä aiheesta.

Naisten kerho ja Suomi-kerho jatkavat toimintaansa. Paikkakuntalaiset ovat mielestäni jopa yllättävästi osallistuneet turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen ja uusia kerhoja on noussut kuin sieniä sateella. Kunnassa turvapaikanhakijatilanne on ollut melko rauhallinen verrattuna Suomen vallitsevaan tilanteeseen. Toivon, että kerhotoiminnan myötä niihin osallistuvat kansuomalaiset välittävät viestiä myös muille siitä, että turvapaikanhakijat on mahdollista kohdata ihmisinä. Tarvitaan suuri joukko toimijoita kotouttamaan niin suuri ryhmä kuin Suomen uudet turvapaikanhakijat.

LÄHTEET

Aarnitaival, Saraleena 2012: *Maahanmuuttajanaiset työelämätietoa etsimässä – Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä*. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1728. Tampere: Tampere University Press.

Alasuutari, Pertti 1999: *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Al-Malki, Amal Mohammed 2012: *Arab women in Arab news: old stereotypes and new media*. London: Bloomsbury.

El Said, Maria & Patja, Sanna 2011: *Vapaaehtoisten roolin muotoutuminen Punaisen ristin ystävöitymässä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. –
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26788/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011041410644.pdf?sequence=1> 19.3.2016

Eronen, Antti, Härmälä, Valtteri, Jauhiainen Signe, Karikallio, Hanna, Karinen, Risto, Kosunen, Antti, Laamanen Jani-Petri, Lahtinen, Markus 2014: *Maahanmuuttajien työllistyminen – Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut*. *Työ ja yrittäjyys*. 6/2014 s. 71–72. –
http://www.tem.fi/files/38664/TEMjul_6_2014_web_10022014.pdf 1.4.2016

Euroopan ihmisoikeussopimus 2015. – http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf 20.11.2015

Finlex 2015a: *Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus*. –
http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/1986/19860067?sopviite_id=19860067 20.11.2015

——— 2015b: *Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090897> 23.11.2015

——— 2015c: *Laki kotoutumisen edistämisestä*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386> 9.3.2016

——— 2015d: *Laki maahanmuuttovirastosta*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950156> 23.11.2015

——— 2015e: *Laki yhdenvertaisuusvaltuutetusta*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141326> 23.11.2015

——— 2015f: *Suomen perustuslaki*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> 23.11.2015

——— 2015g: *Ulkomaalaislaki*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301> 20.11.2015

——— 2015h: *Yhdenvertaisuuslaki*. –
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325> 23.11.2015

Graham, Mark & Khosravi, Shahram 1997: Home is where you make it: Repatriation and diaspora culture among Iranians in Sweden. *Journal of refugee studies*. 10. s. 115–133. –
<http://jrs.oxfordjournals.org/content/10/2/115.abstract> 1.4.2016

Hursti, Irene 2002: *Ystävyyttä yli etnisten esteiden: tutkimus SPR:n maahanmuuttajien ystävävälityksen ja neuvonnan kehittämiseksi*. Erikoistyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Ihmisoikeuskeskus 2015: *Kansalaisjärjestöjä* –
<http://www.ihmisoikeuskeskus.fi/suomi/kansalaisjarjestoja/> 23.11.2015

Islam-opas 2016: *Mitä on hijab: alistamista vai vapautusta?* –
<http://www.islamopas.com/hijab.html> 9.3.2016

Infopankki.fi 2015. – <http://www.infopankki.fi/fi/etusivu> 23.11.2015

Janhonen-Abuquah, Hille 2010: *Gone with the wind?: immigrant women and transnational everyday life in Finland*. Väitöskirja. Kotitalous- ja käsityötieteiden julkaisuja 24. Helsingin yliopisto.

Kokkonen, Lotta 2010: *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet: Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Väitöskirja. Jyväskylä studies in humanities 143. Jyväskylän yliopisto.

Lantolf, James P. & Thorne, Steven L. 2008. Sociocultural theory and second language learning. VanPatten, Bill & Williams, Jessica (toim.), *Theories in second language acquisition. An introduction*. s. 201–224. New York: Routledge.

Maahanmuuttovirasto 2016a: Etusivu – <http://www.migri.fi/> 9.3.2016

——— 2016b: *Vastaanottokeskukset maakunnittain* – http://www.migri.fi/download/63756_Vastaanottokeskusten_yhteystietoja_suomeksi.pdf?0b744fe68537d388 9.3.2016

——— 2016c: *Vastaanottopalvelut turvapaikanhakijoille* – http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanoton_palvelut 9.3.2016

Martikainen, Tuomas, Tiilikainen, Marja (toim.) 2007a: *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. Helsinki: Väestöliitto.

Martikainen, Tuomas, Tiilikainen, Marja 2007b: *Maahanmuuttajanaiset – Käsitteet tutkimus ja haasteet*. Martikainen, Tuomas, Tiilikainen, Marja (toim.): *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. s. 15–37. Helsinki: Väestöliitto.

Opettajat ilman rajoja 2016: *Suomen kieli sanoo tervetuloa*. – <http://suomenkielisanootervetuloa.fi/materiaalit/> 19.3.2016

Opetushallitus 2015: *Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu*. – http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen 9.3.2016

Pöyhönen, Sari, Tarnanen, Mirja, Vehviläinen Eeva-Maija, Virtanen, Aija & Pihlaja, Lenita 2010: *Osallisena Suomessa – Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi*. Jyväskylän yliopisto & Suomen Kulttuurirahasto.

Poliisi 2015: *Ulkomaalaisluvat*. – <https://www.poliisi.fi/luvat/ulkomaalaisluvat> 20.11.2015

Pyykkönen, Miikka 2007: *Naiset maahanmuuttajien yhdistyksissä*. Martikainen, Tuomas, Tiilikainen, Marja (toim.): *Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ*. s. 104–124. Helsinki: Väestöliitto

Rajavartiolaitos 2015: *Rajatarkastukset*. – <http://www.raja.fi/tehtavat/rajatarkastukset> 20.11.2015

Rapo, Markus 2011: *Kuka on maahanmuuttaja. Tieto ja trendit 1/2011* – http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0 23.11.2015

Sahrdyan, Sonya 2015: *Miten maahanmuuttajat oppivat suomea formaalin, informaalin ja non-formaalin oppimisen kautta? Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 9.9.2015. – <http://www.kieliverkosto.fi/article/miten-maahanmuuttajat-oppivat-suomea-formaalin-informaalin-ja-non-formaalin-oppimisen-kautta/> 20.3.2016

Sassoon, Joseph 2009: *The Iraqi refugees: the new crisis in the Middle East*. London; New York: I.B. Tauris.

Saville-Troike, Muriel 2006: *Introducing second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sisäministeriö 2015: *Maahanmuutto*. – <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto> 20.11.2015

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2016: *Osallisuuden edistäminen*. – <http://stm.fi/osallisuuden-edistaminen> 9.3.2016

SPR = *Suomen punainen risti*

SPR 2016: *Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto*. – <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto> 19.3.2016

Statistiska centralbyrån 2012: *Finland vanligaste ursprungslandet för utrikes födda*. – http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Finland-vanligaste-ursprungslandet-for-utrikes-fodda/ 23.11.2015

Stenman, Kristina 2015: *Kielitaito maahanmuuttajan resurssina – ja kompastuskivenä. Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 13.5.2015. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/45889> 20.3.2016

Tammelin-Laine, Taina 2014: *Aletaan alusta: luku- ja kirjoitustaidottomat aikuiset uuta kieltä oppimassa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.

Tavasti, Pinja 2015: *Työperäisten maahanmuuttajien kokemuksia ystävyyssuhteiden rakentumisesta kantasuomalaisiin*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. – <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/47298/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201510133361.pdf?sequence=1> 1.4.2016

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015: *Perusturva ja peruspalvelut*. – <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipolitiikka/tavoitteet-ja-keinot/perusturva-ja-peruspalvelut> 23.11.2015

Tiilikainen, Marja 2003: *Arjen islam – somalilaisten elämää Suomessa*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Tampere: Vastapaino.

Tilastokeskus 2014:

——— 2015: *Ulkomailla syntyneiden määrä Suomessa vuosina 1990-2014*. – <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/6ce337a5-f0e0-4f63-b2df-9a7e737dba22> 19.11.2015

——— 2015: *Ulkomailla syntyneet maakunnittain*. – <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/4a033d8c-f054-4568-8816-9703ad76deb5> 19.11.2015

The migration observatory at the university on Oxford 2015. – <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/briefings/migrants-uk-overview> 19.11.2015

Tummons, Jonathan, Ingleby, Ewan 2014: *A-Z of lifelong learning*. Väitöskirja. Maidenhead: Open University Press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2016: *Kotouttaminen.fi*. – http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/turvapaikanhakijat/vastaanottokeskukset 23.4.2016

——— 2015: *Perustietoa Suomesta*. – http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/esitteet/perustietoa_suomesta 23.11.2015

Ulkoasiainministeriö 2015: *Ihmisoikeussopimukset ja raportit*. –

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49537&contentlan=1&culture=fi-FI> 20.11.2015

——— 2015: *Matkustaminen kohderyhmittäin*. –

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49153&contentlan=1&culture=fi-FI#ui-id-5> 20.11.2015

Vygotsky, Lev Semēnovič & Cole, Michael 1978. *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Willner-Rönholm, Margareta 1990: Det “andra” könet i forskningsprocessen. Forskaren som subjekt och objekt. *Naistutkimus Kvinnoforskning* 3/1990. s. 41-56.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2015: *Valtuutetun tehtävä*. – <http://www.syrjinta.fi/web/fi/valtuutetun-tehtava> 14.11.2015

LIITE 1

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEN OSALLISTUJAKSI

Tutkimuksen suorituspaikka:

Tutkimuksen tekijä:

Tutkimuksen ohjaaja:

Tutkimusta tekevä yliopisto ja laitos:

Tutkimusta varten kerätty aineisto käsitellään niin, että osallistujan henkilöllisyys ei paljastu. Aineistoa säilytetään tutkijan kotona arkistossa ja se hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Tutkimustietoa kerätään haastattelussa. Tutkimuksen osallistuja voi halutessaan myös perua osallistumisensa.

1. Suostun siihen, että haastatteluni ääninauhoitetaan.
2. Suostun siihen, että vuorovaikutustani ääninauhoitetaan.
3. Näin kerättyä minua koskevaa aineistoa saa käyttää
 1. tieteellisissä tutkimuksissa ja julkaisuissa
 2. tieteellisissä esitelmissä

Paikka:

Aika:

Allekirjoitus:

Nimenselvennys: